

Η νοητική και η συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού κατά την προσχολική ηλικία. Ο ρόλος του νηπιαγωγού στην κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού. Πώς οι γονείς θα διδάξουν την αγάπη και την συγγνώμη στο παιδί και θα του καλλιεργήσουν την αυτοεκτίμησή του. Παιδική επιθετικότητα.

Σχολικό έτος: 2013-2014
Γενικό Λύκειο Μοιρών
Ερευνητική Εργασία Α΄ Λυκείου
Β΄ Τετράμηνο

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Χαραλαμπάκη Αντωνία

Επιμέλεια:
Ματμούγια Μελίνα
Πελεκανάκη Ελευθερία
Σταματάκη Γεωργία
Φανουράκη Ευαγγελία
Χουστουλάκη Ιωάννα

Περιεχόμενα

Γενικός Πρόλογος.....	3
Γνωστική Ανάπτυξη.....	4
Νοητική ανάπτυξη του νηπίου: Η περίοδος της προσυλλογιστικής σκέψης.....	4
Συναισθηματική ανάπτυξη	6
Πείσμα και ισχυρογνωμοσύνη:	6
Επιθετικότητα	8
Διδάσκεται η αγάπη;	8
Πώς να καλλιεργήσει ο γονιός την αυτοεκτίμηση στο παιδί του;	10
Πώς να διδάξω τη συγγνώμη στο παιδί μου;	14
Ο ρόλος του νηπιαγωγείου στη κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού.	16
Η φοίτηση του παιδιού στο νηπιαγωγείο	17
Τι προσφέρει το νηπιαγωγείο στο παιδί;.....	18
Παιδαγωγικές υποδείξεις για την προσχολική ηλικία.....	19
Ο ρόλος του νηπιαγωγείου και της νηπιαγωγού στην κοινωνικοποίηση του νηπίου.....	22
Παιδική Επιθετικότητα	30
Γιατί το παιδί συνηθίζει να λέει ψέματα;.....	33
Επίλογος.....	37
Βιβλιογραφία	38

Γενικός Πρόλογος

Με τον όρο Προσχολική Αγωγή περιγράφεται η γνωστική και κοινωνική εκπαίδευση που δίνεται στον άνθρωπο πριν την υποχρεωτική εκπαίδευση, πριν την ηλικία δηλαδή των 5-6 ετών στις περισσότερες χώρες, και μπορεί να ξεκινά ήδη από την ηλικία των δυο ετών. Ιδρύματα που προσφέρουν Προσχολική Αγωγή είναι τα νηπιαγωγεία και οι παιδικοί σταθμοί.

Σύμφωνα με τη σύγχρονη θεωρία της Παιδαγωγικής, τα πρώτα χρόνια της ζωής του παιδιού έχουν ζωτική σημασία για τη σωματική, διανοητική και κοινωνική του ανάπτυξη. Γι' αυτό, πρέπει να δοθεί σημασία στην καλλιέργεια των αισθήσεων του παιδιού και την απόκτηση εμπειριών που ενθαρρύνουν την εντύπωση, την έκφραση και την επικοινωνία και κυρίως την αυτοπεποίθησή του. Σε αυτές τις βάσεις δημιουργήθηκε η Προσχολική Αγωγή, η οποία είναι η διαδικασία του προσανατολισμού του παιδιού σε ορισμένες αξίες, στάσεις, δεξιότητες και γνώσεις με σκοπό την κοινωνικοποίησή του. Η φοίτηση του παιδιού στα προσχολικά ιδρύματα προπαρασκευάζει επίσης τη φυσική μετάβασή του από την οικογενειακή ζωή στο σχολικό περιβάλλον, ενώ δίνει παράλληλα τη δυνατότητα να διαγνωστούν εγκαίρως ενδεχόμενες πνευματικές ή σωματικές διαταραχές στην εξέλιξή του, που βελτιώνονται ή και θεραπεύονται πιο εύκολα, όταν γίνεται η διάγνωση τους νωρίς.

Σήμερα, η αναγκαιότητα της Προσχολικής Αγωγής αναγνωρίζεται διεθνώς. Σύμφωνα με την UNESCO (1961) είναι ανάγκη να εξασφαλιστεί στο παιδί, από την πιο μικρή του ηλικία, εκπαίδευση κατάλληλη για την πνευματική, ηθική και σωματική του εξέλιξη. Όσο και αν η οικογένεια παραμένει το ευνοϊκό περιβάλλον για την ανάπτυξη του παιδιού, σήμερα έχει ανάγκη να βοηθηθεί, γιατί και με τις καλύτερες ακόμα προϋποθέσεις δεν μπορεί πια να ικανοποιήσει όλες τις ανάγκες του παιδιού για αγωγή και εκπαίδευση, όταν αυτό πλησιάζει την ηλικία των τεσσάρων ετών. Η Προσχολική Αγωγή έγινε επίσης κοινωνικό αίτημα όταν αυξήθηκε ο αριθμός των γυναικών που εργάζονται έξω από το σπίτι.

Η αρχή της ικανοποίησης των βασικών αναγκών του παιδιού αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την αποστολή της Προσχολικής Αγωγής. Το παιδί της προσχολικής ηλικίας χρειάζεται ποσότητα και ποιότητα εμπειριών για να μεγιστοποιήσει τις κάθε μορφής ικανότητές του, για να αποκαλύψει, να γνωρίσει και να αποδεχτεί τον εαυτό του και το κοινωνικό και φυσικό σύνολο που το περιβάλλει και να αναπτύξει δημιουργική σχέση αλληλεπίδρασης μαζί του. Η οικογένεια δεν είναι, στις περισσότερες περιπτώσεις, ικανή να αντισταθμίσει τα οφέλη που προκύπτουν από τη συμβίωση των νηπίων. Έτσι λοιπόν οι περισσότεροι γονείς λόγω του ότι

εργάζονται και κυρίως επειδή θέλουν να προσφέρουν στα παιδιά τους την καλύτερη δυνατή εκπαίδευση, ειδικά όταν κάνουν το πρώτο τους ξεκίνημα, ψάχνουν από νωρίς να βρουν ένα παιδικό σταθμό ο οποίος θεωρούν ότι καλύπτει τις ανάγκες του παιδιού τους.

Στην παρακάτω ερευνητική εργασία προσπαθήσαμε να αναλύσουμε όσο περισσότερο μπορούμε θέματα που έχουν να κάνουν με όλη τη διάρκεια της προσχολικής αγωγής κι αφορούν τη ζωή του παιδιού τόσο στο σπίτι και το οικογενειακό περιβάλλον, όσο και στο νηπιαγωγείο.

Γνωστική Ανάπτυξη

Νοητική ανάπτυξη του νηπίου: Η περίοδος της προσυλλογιστικής σκέψης

Κατά τη νηπιακή ηλικία η νοητική ανάπτυξη διέρχεται την περίοδο της προσυλλογιστικής σκέψης, η οποία αποτελείται από δύο επιμέρους περιόδους:

- Την προενοιολογική σκέψη (3ο και 4ο έτος) και
- Τη διαισθητική σκέψη (5ο και 6ο έτος).

Στο τέλος της βρεφικής ηλικίας (18ος μήνας- 2ο έτος) εμφανίζεται η συμβολική λειτουργία. Το παιδί με την βοήθεια της συμβολικής λειτουργίας αρχίζει να παράγει εσωτερικά σύμβολα (πνευματικές εικόνες, λέξεις), τα οποία αντιπροσωπεύουν τα αντικείμενα και τα συμβάντα, ακόμη και όταν αυτά είναι αντιληπτικώς απόντα. Επίσης, αρχίζει να γίνεται ικανό να διαφοροποιεί τις εσωτερικές αυτές αναπαραστάσεις, τα σημαίνοντα, από τα συγκεκριμένα αντικείμενα και συμβάντα που αντιπροσωπεύουν, τα σημαινόμενα. Στην ηλικία αυτή αρχίζει να γίνεται μετάπλαση του εξωτερικού κόσμου σε εσωτερικό πνευματικό κόσμο της σκέψης. Η διάνοηση από αντιληπτική γίνεται παραστατική.

Μια αλλαγή στη συμπεριφορά του παιδιού που φανερώνει την έναρξη της συμβολικής λειτουργίας είναι η ανακλητική μνήμη. Για παράδειγμα όταν ένα παιδί δει ένα άλλο παιδί να έχει ξεσπάσματα θυμού στο κρεβάτι του, τότε μπορεί να κάνει και αυτό το ίδιο στο επόμενο διάστημα. Που σημαίνει ότι έχει μια εσωτερική αναπαράσταση της συμπεριφοράς του παιδιού που είχε τα ξεσπάσματα θυμού, την οποία μπόρεσε να αναπαραστήσει, χωρίς την παρουσία του αρχικού γεγονότος. Άλλη ένδειξη της έναρξης της συμβολικής λειτουργίας είναι το συμβολικό παιχνίδι, όπου το παιδί προσποιείται ότι ένα αντικείμενο είναι κάτι άλλο.

Η εμφάνιση της συμβολικής λειτουργίας, που αποτελεί σημαντικότερο αναπτυξιακό επίτευγμα του νηπίου, συμπίπτει χρονολογικά με την εμφάνιση της γλώσσας, η εμφάνιση και η χρήση της οποίας παίζουν αποφασιστικό ρόλο στην ανάπτυξη της συμβολικής σκέψης.

Χαρακτηριστικά της σκέψης του νηπίου:

Τα βασικά χαρακτηριστικά της σκέψης του νηπίου είναι:

✓ Το νήπιο χρησιμοποιεί προένοιες

Προένοιες είναι οι πρώτες αφελείς σημασίες που αποδίδει το παιδί στις λέξεις που χρησιμοποιεί. Έτσι το νήπιο, βασιζόμενο σε προσωπικές, τυχαίες συμπτώσεις, με τη λέξη λ.χ. «μπαμπάς» μπορεί να εννοεί τον πατέρα και καθετί που κατά την άποψη του παιδιού σχετίζεται με τον πατέρα.

Αυτή η προεγνωσιολογική αδυναμία της προσχολικής περιόδου οφείλεται στο γεγονός ότι το νήπιο δεν έχει ακόμη συνειδητοποιήσει ότι τα αντικείμενα που ανήκουν στην ίδια ομάδα, παράλληλα με τα κοινά χαρακτηριστικά, έχουν και διαφορετικά χαρακτηριστικά που τα κάνουν να είναι ξεχωριστές ατομικές περιπτώσεις.

Τα νήπια δεν μπορούν να κάνουν κατηγοριοποίηση, γιατί δεν έχουν ακόμη διαφοροποιήσει το «σύνολο» και τα «μέρη» του. Συνήθως τα νήπια λύνουν το πρόβλημα με τα λεγόμενα μορφολογικά συναθροίσματα. Για παράδειγμα, τοποθετούν διάφορα τετράγωνα σε μια σειρά και τα αποκαλούν τρένο. Η ικανότητα για το σχηματισμό λογικώς οργανωμένων κατηγοριών αναπτύσσεται βαθμιαία και κυρίως μετά το 5^ο έτος της ηλικίας.

- ✓ Οι συλλογισμοί του νηπίου είναι μεταγωγικοί, δηλαδή από το μερικό προς το μερικό, χωρίς επαρκή λογικό σύνδεσμο. Ο συλλογισμός αυτός έχει την εξής μορφή: «Αν το Α είναι ίδιο με το Β ως προς ένα χαρακτηριστικό, τότε το Α πρέπει να είναι το ίδιο με το Β ως προς όλα τα χαρακτηριστικά».

Επίσης το νήπιο πιστεύει ότι όσα συμβαίνουν συγχρόνως συνδέονται με αιτιώδη σχέση.

Οι αυθαίρετες γενικεύσεις της μεταγωγικής σκέψης μειώνονται γύρω στο 5^ο και 6^ο έτος της ηλικίας.

- ✓ Η σκέψη του νηπίου είναι εγωκεντρική.

Το νήπιο έχει την τάση να αντιλαμβάνεται και να ερμηνεύει τα αντικειμενικά φαινόμενα με βάση αποκλειστικά και μόνο της προσωπική του σκοπιά. Επομένως είναι ανίκανο να πάρει τη θέση άλλου προσώπου, να κατανοήσει την άποψη κάποιου άλλου, να θεωρήσει ότι η δική του άποψη είναι μια από πολλές άλλες πιθανές απόψεις. Δεν πρόκειται όμως για εγωισμό, αλλά για μια γνωστική αδυναμία του νηπίου, μια ασύνειδη τάση να μεταφράζει τα πάντα με βάση τα προσωπικά βιώματα. Έτσι, π.χ. ενώ το παιδί παραδέχεται ότι ο Γιώργος είναι αδερφός του, δεν μπορεί όμως να αντιληφθεί ότι και ο Γιώργος έχει αδερφό.

Ο εγωκεντρισμός υποχωρεί με την πάροδο της ηλικίας και κάτω από την πίεση των κοινών κοινωνικών εμπειριών. Την θέση του θα πάρει ο αντικειμενικός ρεαλισμός.

- ✓ Η σκέψη του νηπίου επικεντρώνεται σε ένα μόνο χαρακτηριστικό κάθε φορά.

Η σκέψη του νηπίου προσκολλάται κάθε φορά σε ένα μόνο χαρακτηριστικό του προβλήματος και αγνοεί άλλα σημαντικά. Η μονοσήμαντη αυτή αντιμετώπιση της πραγματικότητας οδηγεί, όπως είναι φυσικό, σε αντιφάσεις και ασυνέπειες.

- ✓ Η σκέψη του νηπίου δεν έχει αναστρεψιμότητα.

Το νήπιο δεν έχει αποκτήσει αμφιδρομικότητα στη σκέψη. Δεν μπορεί να αντιληφτεί δηλαδή ότι κάθε ενέργεια έχει και την αντίθετή της, την ενέργεια που την ακυρώνει, ότι κάθε ενέργεια εξισορροπείται από μια άλλη. Για παράδειγμα, αν δείξουμε σε ένα νήπιο ένα στενό - ψηλό ποτήρι γεμάτο με νερό και στη συνέχεια μπροστά στο παιδί αδειάσουμε το νερό σε ένα άλλο πλατύ - κοντό ποτήρι, τότε το νήπιο θα δηλώσει ότι στο ένα από τα δύο ποτήρια υπάρχει περισσότερο νερό. Αν όμως το παιδί μπορούσε

να απεικονίσει την αντίστροφη ενέργεια, δηλαδή το άδειασμα του υγρού πάλι στο αρχικό ποτήρι, το υψηλό - στενό, θα μπορούσε να αντιληφθεί τη διατήρηση της ποσότητας. Η πρώτη εμφάνιση της αναστρεψιμότητας των συλλογισμών αρχίζει περί το τέλος της προσχολικής ηλικίας, στο 6^ο έτος.

Διαισθητική σκέψη

Στο 5ο και 6ο έτος το παιδί διέρχεται στην περίοδο της διαισθητικής σκέψης. Η διαισθητική περίοδος είναι μέρος της προσυλλογιστικής σκέψης, αλλά με έντονη την παρουσία της συμβολικής λειτουργίας. Το παιδί παραμένει δέσμιο των αντιληπτικών δεδομένων, πολλά όμως αρνητικά χαρακτηριστικά της προηγούμενης περιόδου (εγωκεντρισμός, μεταγωγικός συλλογισμός, έλλειψη αναστρεψιμότητας) αρχίζουν να παρακμάζουν.

Κατά τη διαισθητική περίοδο εμφανίζονται τρεις λειτουργίες: α) Η ικανότητα του παιδιού να σχηματίζει λογικές κατηγορίες, β) η ικανότητα να διακρίνει σχέσεις και γ) η ικανότητα να χειρίζεται αριθμητικές έννοιες. Έτσι, το παιδί στη φάση αυτή μπορεί να ταξινομεί αντικείμενα με βάση κάποια ομοιότητά τους. Ακόμη όμως στις ταξινομήσεις του χρησιμοποιεί μια μόνο διάσταση. Επίσης, το παιδί αρχίζει να διακρίνει σχέσεις ομοιότητας και διαφοράς. Η διαισθητική περίοδος ονομάζεται έτσι, γιατί το παιδί μπορεί «διαισθητικά», με μια συνολική θεώρηση του προβλήματος, να βρίσκει τη λογική λύση, χωρίς ακόμη να δείχνει ότι έχει επίγνωση της διαδικασίας που ακολούθησε ή να μπορεί τη διαδικασία αυτή να μας την περιγράψει γλωσσικώς. Αρχίζει δηλαδή να συμπεριφέρεται κατά τρόπο λογικό, αλλά δεν μπορεί ακόμη να μας δώσει πλήρη απολογισμό της πορείας που ακολούθησε κάθε φορά για να βρει τη σωστή λύση.

Συναισθηματική ανάπτυξη

Πείσμα και ισχυρογνωμοσύνη:

Το πείσμα και η ισχυρογνωμοσύνη είναι συνήθη χαρακτηριστικά των παιδιών και των εφήβων γιατί σκέφτονται περισσότερο εγωκεντρικά, αλλά σίγουρα τα συναντάμε σε μεγάλο βαθμό και στους ενήλικες. Οι ισχυρογνώμονες άνθρωποι είναι αυτοί που υπερασπίζονται έντονα τη θέση και τη γνώμη τους μη λαμβάνοντας υπόψη τη γνώμη και τη θέση των άλλων. Είναι οι άνθρωποι που δεν θα τους πείσεις, όσο πειστικά και αν είναι αυτά που θα τους πεις.

Πηγή πείσματος και ισχυρογνωμοσύνης στα παιδιά:

Σύμφωνα με έρευνες, υπάρχουν πολλές αιτίες που θα έκαναν ένα παιδί να φέρεται με πείσμα, χωρίς να υπολογίζει τη γνώμη των άλλων. Το πείσμα και η ισχυρογνωμοσύνη μπορεί να προκύπτουν από ντροπή ή από το φόβο του παιδιού να μην μπορέσει να ανταποκριθεί σε απαιτήσεις και προσδοκίες. Μπορεί να προκύπτει επίσης από την επιθυμία του παιδιού να μην υπακούει σε μορφές εξουσίας ή μπορεί να το βλέπει ως παιχνίδι για να τραβήξει την προσοχή των γονιών, και άλλες φορές μπορεί να προκύπτει από την έλλειψη εμπιστοσύνης στους γονείς. Όταν τα παιδιά δεν μπορούν να χειριστούν θετικά τα αρνητικά συναισθήματα, επιλέγουν το πείσμα για να αποκτήσουν ένα βαθμό ελέγχου.

Όποια και αν είναι η κατάσταση, οι γονείς χρειάζονται ιδιαίτερες δεξιότητες για να χειριστούν τα πεισματάρικα παιδιά έτσι ώστε να βρουν την ισορροπία ανάμεσα στη σχέση τους. Όταν τα παιδιά αντιδρούν αρνητικά και με θυμό στις στρεσογόνες καταστάσεις, τότε οι γονείς είναι αυτοί που θα πρέπει να δείξουν στα παιδιά τον τρόπο για να χειρίζονται τα συναισθήματά τους, καθώς και ποιές είναι οι συνέπειες του να είσαι πεισματάρης και ισχυρογνώμονας.

Χειρισμός γονέων:

- **Αποφυγή καυγάδων και διαφωνιών.** Αν οι γονείς μπούν στη διαδικασία να διαφωνήσουν, να επιπλήξουν ή να επιβληθούν σε ένα πεισματάρικο παιδί, το πιθανότερο είναι να κάνουν την κατάσταση χειρότερη. Τα παιδιά χρειάζονται τη βοήθεια των γονιών τους για να αντιληφθούν τους κοινωνικούς κανόνες και τους τρόπους για να αντιμετωπίζουν τις διαφωνίες τους με αποδεκτές συμπεριφορές. Όταν οι γονείς βλέπουν το παιδί να αντιδρά με πείσμα, πρέπει να παρατηρούν τη συμπεριφορά του και να βρουν ποιό είναι αυτό το στοιχείο που το κάνει να νιώθει άβολα. Πρέπει να απομακρύνουν το παιδί από αυτή την κατάσταση για να το βοηθήσουν να ηρεμήσει και στη συνέχεια να του δείξουν πώς να αντιμετωπίζει θετικά τις στρεσογόνες καταστάσεις. Η υπομονή των γονιών είναι αυτή που θα ανοίξει νέους ορίζοντες στο μυαλό του παιδιού και θα μειώσει το πείσμα του.
- **Κατανόηση προς το παιδί.** Αντί οι γονείς να εφαρμόζουν ένα σωρό κόλπα και τεχνικές για να χειριστούν το παιδί, πρέπει να δοκιμάσουν απλά να το ακούσουν. Η φιλική τους διάθεση για επικοινωνία χωρίς θυμό και εντάσεις, θα διευκολύνει κατά πολύ την κατάσταση. Η συζήτηση θα αποσπάσει την προσοχή του παιδιού, θα το βοηθήσει να μειώσει την ένταση που νιώθει και σταδιακά θα μειωθεί και το πείσμα του. Αντίθετα, όταν οι γονείς δεν ακούν, το παιδί μπορεί να νιώσει απόρριψη και το πείσμα να γίνει ακόμα πιο έντονο για να καταφέρουν να έχουν την προσοχή των γονιών τους.

- **Να λειτουργήσουν οι γονείς ως πρότυπο.** Οι γονείς είναι τα πρώτα πρότυπα για τα παιδιά και οι πρώτοι τους δάσκαλοι. Όταν οι γονείς θυμώνουν με το παραμικρό, τα παιδιά το πιο πιθανό είναι να εκφράζουν το άγχος τους μέσα από το θυμό και το πείσμα, γιατί δημιουργούν την πεποίθηση ότι αυτός είναι ο τρόπος για να επικοινωνείς τα συναισθήματά σου. Οι γονείς λοιπόν πρέπει να δείξουν με τη δική τους συμπεριφορά τον τρόπο που θέλουν να συμπεριφέρονται τα παιδιά τους.

- **Δημιουργία ατμόσφαιρας ηρεμίας και αποδοχής.** Το σπίτι θα πρέπει να είναι για τα παιδιά το καταφύγιό τους. Θα πρέπει να είναι το μέρος που νιώθουν άνεση, αποδοχή, αγάπη, σεβασμό, κατανόηση και ευτυχία. Πολλοί γονείς κάνουν το λάθος και κρατούν τα παιδιά έξω από τις καθημερινές ρουτίνες του σπιτιού. Καλό λοιπόν είναι οι γονείς να

δείξουν στο παιδί ότι η γνώμη του και η συμμετοχή του μετράει. Ακόμα και όταν μαγειρεύουν ή βλέπουν τηλεόραση, να ρωτήσουν τη γνώμη του και να βοηθήσουν το παιδί να συμμετέχει ενεργά σε κάποιες αποφάσεις.

- Ο τρόπος που αντιδρούν οι γονείς στο πείσμα του παιδιού, θα είναι και αυτός που θα επηρεάσει τη μετέπειτα συμπεριφορά του παιδιού - ο θυμός θα φέρει θυμό και το πείσμα θα φέρει περισσότερο πείσμα. Αυτό που θα πρέπει να θυμούνται οι γονείς είναι ότι η αρνητική συμπεριφορά των παιδιών πηγάζει από κάπου και έχει αιτία. Κατανοώντας τη συμπεριφορά του παιδιού, οι γονείς μπορούν να το κατευθύνουν και να το επηρεάσουν θετικά.

Επιθετικότητα

Στην παιδική ηλικία οι μη αναπτυγμένες γλωσσικές ικανότητες του παιδιού, η ανάγκη για επικοινωνία και για ανεξαρτησία οδηγούν σε παραβατικές συμπεριφορές, μια εκ των οποίων είναι η επιθετικότητα. Αυτό που πρέπει να κάνουν οι γονείς όταν διαπιστώσουν ότι το παιδί θέλει ένα παιχνίδι και για να το αποκτήσει δαγκώνει, χτυπάει ή φωνάζει είναι να κρατήσουν την ψυχραιμία τους και να θέσουν από την αρχή τα όρια. Σίγουρα είναι δύσκολο ειδικά όταν βρίσκονται σε εξωτερικό χώρο, αλλά καλό θα ήταν να μιλήσουν στο παιδί αμέσως. Αν δούν ότι το παιδί συνεχίζει, καλό θα είναι να το απομονώσουν για 1 με 2 λεπτά μέχρι να ηρεμήσει. Να το ρωτήσουν αν είναι έτοιμο να συνεχίσει το παιχνίδι χωρίς αυτή του τη συμπεριφορά. Κάποια στιγμή που θα βρουν ήρεμο το παιδί στο σπίτι, να του θυμίσουν το περιστατικό και να συζητήσουν μαζί του. Να επιβραβεύσουν την σωστή συμπεριφορά. Να αφήσουν το παιδί να εκτονώσει την ενέργειά του. Το έχει ανάγκη.

Διδάσκεται η αγάπη;

Πρόλογος:

Η αγάπη που δέχονται τα παιδιά από τους γονείς τους είναι καθοριστικός παράγοντας στην ανατροφή και στη διαμόρφωση της προσωπικότητάς τους. Η αγάπη των γονιών προς τα παιδιά δεν είναι αρκετό μόνο να υπάρχει. Είναι βασικό να εκφράζεται και να βιώνεται έμπρακτα από τα παιδιά. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να γνωρίζουν οι γονείς με πιο τρόπο μπορούν να εκφράζουν την αγάπη τους και να την εντάσσουν χωρίς υπερβολές και με πειθαρχία στην ανατροφή που προσφέρουν στα παιδιά τους. Τα παιδιά οποιασδήποτε ηλικίας έχουν συνεχώς ανάγκη να αισθάνονται την αγάπη, την εκτίμηση και την υποστήριξη και από τους δύο γονείς τους. Η αγάπη αυτή πρέπει να εκφράζεται όχι μόνο με την προσφορά υλικών αγαθών αλλά με προσφορά χρόνου, με λόγια, πράξεις, συνέπεια και αφοσίωση. Οι γονείς χρειάζεται να δίνουν πάντοτε χρόνο, εάν είναι δυνατό κάθε μέρα για να τον περνούν με τα παιδιά τους.

<<Διδάσκεται η αγάπη;>>

Η αγάπη διδάσκεται. Γιατί το παιδί μιμείται συνέχεια και μαθαίνει απ' τους γονείς του πώς να αγαπήσει. Ας αναρωτηθούμε: Ποιος μας έμαθε να αγαπάμε; Σίγουρα οι γονείς μας. Η αγάπη διδάσκεται όπως το περπάτημα, η ομιλία, το ποδήλατο κ.α. Το παιδί λαχταράει να νιώσει την ασφάλεια μιας αγκαλιάς. Έχει ανάγκη από ένα χαμόγελο, από λόγια ενθαρρυντικά, από ένα τρυφερό άγγιγμα, από ένα ζεστό βλέμμα. Κι αν δεν το αγκαλιάσει κάποιος και δεν το διδάξει πώς να αγαπάει, τότε μια ζωή θα αγκαλιάζει το κενό, το κενό της ίδιας του της ύπαρξης.

Πώς θα διδάξει ένας γονέας την ουσιαστική αγάπη στο παιδί του; Πώς θα το μάθει να αγαπάει σωστά; Σίγουρα με το να αγαπά τον ίδιο του τον εαυτό. Οι γονείς δίνουν την αγάπη τους στο παιδί τους. Κι αυτή η αγάπη δεν πρέπει να είναι κτητική, νευρωτική, αρρωστημένη. Γιατί τότε τέτοια αγάπη θα του χαρίσουν. Επομένως η ευθύνη τους είναι μεγάλη. Πρέπει πρώτα από όλα να αγαπήσουν απεριόριστα τον εαυτό τους, να του χαρίσουν γνώση και εμπειρίες, να του δείξουν κατανόηση και μετά να προσπαθήσουν να διδάξουν αγάπη στο παιδί τους, μαθαίνοντάς το πρώτα από όλα να αγαπάει κι εκείνο τον εαυτό του.

Και πώς διδάσκεται η αγάπη; Με έργα, με πράξεις, με χειρονομίες. Αγάπη είναι να δεχόμαστε το παιδί μας έτσι ακριβώς όπως είναι, να προσπαθούμε καθημερινά να το αφήνουμε να είναι ο εαυτός του, να το πείσουμε πως είναι μοναδικό στον κόσμο, πως τώρα ξεκινάει το μαγικό, μακρύ ταξίδι της ζωής του, με στόχο να αποκαλύπτει μέρα με τη μέρα, κομμάτι κομμάτι τον υπέροχο εαυτό του. Έτσι μονάχα το βοηθάμε να αγαπήσει.

Η αγάπη διδάσκεται καθημερινά μέσα από τα πιο απλά πράγματα. Ας πάρουμε, για παράδειγμα, ένα παιδί δύο χρονών. Μόλις ακούσει τη πόρτα να ανοίγει, καταλαβαίνει πως γύρισε από τη δουλειά ο πατέρας του, τρέχει χαρούμενο και σηκώνει τα χέρια του. Χρειάζεται την επαφή, την αγκαλιά, τη συναισθηματική ζεστασιά. Ας υποθέσουμε τώρα πως ο πατέρας έχει πολλές έγνοιες, πως δεν έχει χρόνο ούτε να αγκαλιάσει το παιδί. Το παιδί μπορεί να μην τολμήσει να σηκώσει πάλι τα χέρια του, για να ζητήσει τη σωματική επαφή με τον πατέρα του. Αντίθετα, αν εκείνος το αγκαλιάσει, θα μάθει κι αυτό να αγκαλιάζει, να εκφράζει τα συναισθήματά του με τη σωματική επαφή. Οι πιο παλιοί έλεγαν πως όση περισσότερη αγάπη δίνεις τόσο πιο πολύ παίρνεις. Κι είχαν μεγάλο δίκιο! Το παιδί που μεγαλώνει με πολύ αγάπη χαρίζει με τη σειρά του απεριόριστη αγάπη στις μελλοντικές του σχέσεις. Δεν είναι μίζερο, δεν είναι στερημένο. Όποιο ειδικό κι αν συμβουλευτούμε, το πρώτο που θα μας προτείνει είναι να δείχνουμε στο παιδί, όποιο πρόβλημα και αν αντιμετωπίσει στη ζωή του, πόσο πολύ το αγαπάμε. Η αγάπη είναι η καλύτερη θεραπεία. Το πρώτο και το σημαντικότερο φάρμακο της ψυχής μας.

Το παιδί που στερείται την αγάπη υποφέρει από ψυχική αβιταμίνωση, γίνεται αντικοινωνικό, δείχνει ανευθυνότητα, δεν αναπτύσσεται σωστά ακόμα και στο νοητικό τομέα. Η αγάπη δεν εκδηλώνεται μονάχα με την εκπλήρωση των υποχρεώσεων του γονέα. Φροντίζω το σπίτι, δουλεύω για να βγάλω χρήματα δεν σημαίνει αγαπώ το παιδί μου. Αγαπώ το παιδί μου σημαίνει θέλω να είμαι μαζί του, ενδιαφέρομαι για τα προβλήματά του, του φέρομαι με ειλικρίνεια, συζητώ τα πάντα μαζί του. Όταν το παιδί βιώσει την αγάπη, νιώσει πως το αγαπάμε, προχωράει στη ζωή με ανοιχτό μυαλό και συναισθηματική πληρότητα, έτοιμο να αναμετρηθεί με όλες τις δυσκολίες της και να βγει νικητής.

Πώς να καλλιεργήσει ο γονιός την αυτοεκτίμηση στο παιδί του;

Πρόλογος:

Όταν οι γονείς ενθαρρύνουν ένα παιδί που μόλις πέτυχε κάτι καινούριο, ενισχύουν τη μελλοντική αυτοεκτίμησή του. Όσο το παιδί προσπαθεί και τελικά θριαμβεύει, τα μάτια του αρχίζουν να λάμπουν. Οι προσδοκίες, αλλά και οι προηγούμενες εμπειρίες των γονιών θα επηρεάσουν το κατά πόσο το παιδί θα μπορέσει να αφεθεί ελεύθερο να δοκιμάζει νέα πράγματα, να απογοητεύεται, αλλά και να επιμένει, ώσπου να πετύχει. Χωρίς αυτό το συνδυασμό ελευθερίας και ενθάρρυνσης, το παιδί κινδυνεύει να αναπτύξει συναισθήματα παθητικότητας και απογοήτευσης σε κάθε του αποτυχία.

Όλοι επιθυμούμε να έχουν τα παιδιά μας αυτοπεποίθηση. Να πατούν γερά στα πόδια τους, να μη φοβούνται να δοκιμαστούν σε άγνωστες καταστάσεις, να μην πτοούνται όταν οι δυσκολίες ορθώνονται μπροστά τους. Ο δρόμος προς την αυτοπεποίθηση ξεκινά από νωρίς, από τις πρώτες εμπειρίες του παιδιού. Η εικόνα που διαμορφώνει για τον εαυτό του σχετίζεται με τη συμπεριφορά του γονιού απέναντί του. Το παιδί αντιλαμβάνεται θετικά τον εαυτό του, αναπτύσσει δηλαδή αυτοεκτίμηση, όταν εισπράττει αποδοχή, αγάπη και ζεστασιά από τους γονείς του. Απαραίτητη προϋπόθεση για να ξεκινήσει με σιγουριά το ταξίδι της ζωής, είναι να μεγαλώνει σε περιβάλλον που του προσφέρει εσωτερική ασφάλεια.

Ορισμός:

Αυτοπεποίθηση: Ένα πολύτιμο δώρο. Τι εννοούμε όμως όταν αναφερόμαστε στην αυτοπεποίθηση; Πρόκειται για τη συναίσθηση ότι είμαστε σημαντικοί, έχουμε αξία, χαρίσματα, ικανότητες. Έχουμε δηλαδή θετική εικόνα για τον εαυτό μας και θεωρούμε ότι οι ικανότητές μας είναι επαρκείς ώστε να έχουμε επιτυχίες στη ζωή μας, να απολαμβάνουμε την αγάπη και την αποδοχή των άλλων, να ξεπερνάμε δύσκολες καταστάσεις και να σχεδιάζουμε νέους, ρεαλιστικούς στόχους.

Χαρακτηριστικά των παιδιών με αυτοπεποίθηση:

Τα παιδιά που έχουν αυτοπεποίθηση:

- Έχουν υπομονή, επιμονή, θέληση.
- Αξιολογούν σωστά τις καταστάσεις, θέτουν στόχους, σχεδιάζουν τις ενέργειές τους, ξεπερνούν τις δυσκολίες.
- Δέχονται την ήττα, μαθαίνουν από τα λάθη τους.
- Δείχνουν αυτοέλεγχο, εκφράζουν με θεμιτό τρόπο τα συναισθήματά τους.
- Έχουν ρεαλιστική εικόνα των καταστάσεων, αποδέχονται τις αδυναμίες τους, γνωρίζουν τις δυνατότητές τους, φέρονται με δυναμικότητα, συνεργάζονται με επιτυχία.

- Δεν αφήνουν τους φόβους να τους κυριέψουν, είναι αισιόδοξα.
- Σέβονται τον εαυτό τους και τους άλλους.

Τρόποι με τους οποίους οι γονείς θα ενθαρρύνουν την θετική εικόνα του παιδιού για τον εαυτό του:

Πώς οι γονείς, μπορούν να εξασφαλίσουν ταυτόχρονα ελευθερία και στήριξη στο παιδί τους; Τι μπορούν να κάνουν για να ενθαρρύνουν τη θετική εικόνα που θα σχηματίσει για τον εαυτό

του; Το πρώτο βήμα φυσικά είναι να είναι τρυφεροί και στοργικοί. Πρέπει όμως, παράλληλα, να του μεταδώσουν τρόπους σκέψης και τρόπους επίλυσης προβλημάτων. Αυτά συνήθως τα μιμείται το παιδί, καθώς ταυτίζεται με τους γονείς. Πέρα από την ταύτιση με τους μεγάλους, υπάρχει και η εικόνα που σχηματίζει το παιδί για τον εαυτό του. Είναι πολύ δύσκολο για το γονιό να μείνει αδρανής και να επιτρέψει στο παιδί να απογοητευθεί και να αποτύχει, ώσπου να πετύχει. Όμως αυτό ίσως είναι και το πιο ουσιαστικό κομμάτι της αναγνώρισης της επιτυχίας του, όταν αυτή επιτέλους έρθει. Η απογοήτευση μπορεί να αποτελέσει μια θετική ωστική δύναμη για την αυτογνωσία

του παιδιού, με την προϋπόθεση ότι δεν θα το συντρίψει στην πορεία.

Οι γονείς μπορούν, παρατηρώντας το παιδί, να διαπιστώσουν κατά πόσο αυτό επιδεικνύει επιμονή και ικανότητα να τα βγάλει πέρα με ένα πρόβλημα ή αν αντίθετα φαίνεται ηττοπαθές και αδρανές. Τόσο η πολλή ενθάρρυνση, όσο και η πολλή πίεση καταπνίγουν τα κίνητρα του παιδιού.

Η προσπάθεια των γονιών για την ενίσχυση της αυτοπεποίθησης των παιδιών τους ξεκινά από την αρχή της ζωής τους και είναι διαρκής.

Οι γονείς για να ενισχύσουν την αυτοπεποίθηση των παιδιών τους, καλό είναι:

- Να βοηθήσουν το παιδί να γνωρίσει καλά τον εαυτό του και να τον αποδεχτεί.
- Να το παρακινούν να ανακαλύψει τα ιδιαίτερα ταλέντα και τις ικανότητές του.
- Να το επαινούν για όσα καταφέρνει.
- Να θέτουν μικρούς, ρεαλιστικούς στόχους.
- Να το ενθαρρύνουν ώστε να τα καταφέρνει αξιοποιώντας τις δικές του δυνατότητες.
- Να του δίνουν ευκαιρίες να αισθάνεται χρήσιμο. Να μοιράζουν αρμοδιότητες.
- Να δείχνουν ανοχή στα λάθη του, διατηρώντας όμως παράλληλα τα όρια που έχουν θέσει.
- Να αντιμετωπίζουν με χιούμορ τις κακές του στιγμές. Να συμπαραστέκονται στις αποτυχίες του.
- Να αποφεύγουν να κριτικάρουν αρνητικά τις απόψεις του.
- Να συζητούν μαζί του, χωρίς να προσπαθούν να επιβάλλουν τις δικές τους απόψεις.

- Να χαρακτηρίζουν τη συμπεριφορά του κι όχι το ίδιο (να μην λένε «είσαι ενοχλητικός», αλλά «αυτό που κάνεις είναι ενοχλητικό»).
- Να του δίνουν πληροφορίες κι εμπειρίες για τον κόσμο που το περιβάλλει.
- Να μην το αφήσουν να ανακαλύψει τον κόσμο χωρίς συναισθηματική θωράκιση. Να του χαρίσουν τη βεβαιότητα πως θα είναι κοντά του, όταν τους χρειαστεί. Ενώ να απομακρύνονται όταν δεν τους χρειάζεται.
- Να μην έχουν υπερβολικές φιλοδοξίες, αλλά και να μην το υποτιμούν.
- Να μην υποκινούν τον ανταγωνισμό ανάμεσα στα παιδιά. Να αποφεύγουν τις ετικέτες (αργός, αναβλητικός, τεμπέλης, επιπόλαιος κλπ).
- Να του φέρονται με σεβασμό. Να το βοηθήσουν ν' αναπτύξει αξιοπρεπή συμπεριφορά.

Εξισορρόπηση του επαίνου με την κριτική:

Η πίεση που ασκούν οι γονείς σε ένα μικρό παιδί για να μάθει να διαβάζει, να γράφει και να φέρνει σε πέρας υποχρεώσεις, συχνά ασύμβατες προς την ηλικία του και τη φάση ανάπτυξης την οποία διανύει, εγκυμονεί τον κίνδυνο να χάσει το παιδί την εμπιστοσύνη του στις δυνάμεις του. Τελικά είναι δυνατό να διδάξουμε σε ένα παιδί να διαβάζει, να γράφει ή να παίζει ένα μουσικό όργανο σε εκπληκτικά μικρή ηλικία. Τα επιτεύγματά του συγκεντρώνουν το θαυμασμό και τους επαίνους όσων τα απολαμβάνουν. Όμως η πρόωγη ανάπτυξη έχει το τίμημά της. Οι επιδόσεις του παιδιού ίσως να υποκινούνται από την επιθυμία να αρέσει στους άλλους, παρά από μια εσωτερική, καθαρά δική του πρόθεση. Αν, όμως, μάθει απλώς να αρέσει στους άλλους, ίσως δεν νιώσει την αίσθηση ότι πέτυχε κάτι για λόγους προσωπικούς, δικούς του.

Η αναγνώριση σε κάποιες λογικές δόσεις, όπως ο έπαινος ή το κομπλιμέντο, ενισχύει τη συνειδητοποίηση, από το παιδί, της επιτυχίας του. Όμως, ο υπερβολικός έπαινος και η αμέτρητη κολακεία μπορεί να συντρίψουν αυτή την αίσθηση και να εξελιχτούν σε πίεση αντί για ενθάρρυνση. Η κριτική, από την άλλη, μπορεί να εμψύσει παθητικότητα αντί για ενεργητικότητα στην επίλυση των προβλημάτων. Πώς όμως θα ξέρουν οι γονείς πότε πρέπει να κριτικάρουν και πότε να επαινούν; Πρέπει να παρατηρούν το παιδί. Αν γίνεται ευέξαπτο, πιθανότατα υφίσταται περισσότερη πίεση από όση μπορεί να αντέξει. Αν δεν είναι σίγουρο για τον εαυτό του, ίσως χρειάζεται περισσότερη εποικοδομητική ενθάρρυνση και λιγότερη κριτική.

Από ολοένα και περισσότερες μελέτες φαίνεται πόσο πολύ τα παιδιά ταυτίζονται με τα πρότυπα συμπεριφοράς των γονιών τους. Αν οι γονείς ασκούν κριτική, το παιδί θα μάθει να κριτικάρει και θα θεωρήσει τη διαρκή άσκηση κριτικής ως ένα αποδεκτό τρόπο ζωής. Αν οι γονείς είναι πολύ δογματικοί, είναι πιθανό το παιδί να χάσει την περιέργεια και τη δημιουργικότητά του και να γίνει ξεροκέφαλο και αδρανές, σε μια προσπάθεια να συγκαλύψει τα συναισθήματα ανικανότητας που νιώθει για τον εαυτό του. Αν, από την άλλη μεριά, οι προσδοκίες των γονιών είτε από τον εαυτό τους είτε από ένα παιδί είναι πενιχρές, ίσως το παιδί χάσει τον αρχικό ενθουσιασμό για μάθηση και διερεύνηση του κόσμου.

Ενώ οι γονείς δεν μπορούν να αλλάξουν χαρακτήρα και συμπεριφορά μόνο και μόνο για να επηρεάσουν τα παιδιά τους, μπορούν όμως να μάθουν στα παιδιά τρόπους να διαπλάθουν την πρωτοβουλία τους και να ενισχύουν την αυτοεκτίμησή τους. Σε κάθε καινούρια προσπάθεια να ενθαρρύνουν το παιδί και να μην το πιέζουν. Να το επαινούν ευγενικά όταν πετύχει σε κάτι. Να το αφήνουν να δοκιμάσει διαφόρους τρόπους για να κάνει το ίδιο πράγμα. Αν μπλέξει ή βρεθεί σε αδιέξοδο, μη σπεύσουν να το βοηθήσουν. Ας το αφήσουν να ανακαλύψει το μπλέξιμό του και να το επαινέσουν αν ξαναπροσπαθήσει. Να το αφήνουν να δοκιμάσει καθετί το πρωτόγνωρο με το δικό του αμήχανο και ατελή τρόπο. Φυσικά, όλα αυτά θα πρέπει να γίνονται μέσα στα πλαίσια της ασφάλειας και του σεβασμού προς τους άλλους. Ας μην ξεχνούν οι γονείς ποτέ την τεράστια δύναμη που εξασκεί η απογοήτευση σε ένα μικρό παιδί το οποίο προσπαθεί να κυριαρχήσει πάνω στα προβλήματα και να αποκτήσει εμπιστοσύνη στις δυνάμεις του.

Πώς οι γονείς θα ενθαρρύνουν την συναναστροφή του παιδιού με άλλα συνομήλικα παιδιά, για την ενίσχυση της αυτοπεποίθησής του.

1-2 ετών: Οι γονείς πρέπει να δίνουν στο παιδί ευκαιρίες να παίζει με συνομήλικα παιδιά. Αν χρειαστεί, να το ενθαρρύνουν να παραμείνει σε μια παρέα με άλλα παιδιά, χωρίς αυτούς. Να μη χώνονται στα παιχνίδια τους. Ακόμα και οι δαγκωνιές, τα γδαρσίματα και το μαλλιοτράβηγμα μπορεί να είναι θαυμάσιες ευκαιρίες για μάθηση. Όμως μην αφήνουν το παιδί να παίζει συνέχεια με έναν υπερβολικά επιθετικό ή υπερβολικά παθητικό σύντροφο στο παιχνίδι. Δεν θα μάθει όσα θα μάθαινε αν είχε όλων των ειδών τις παρέες. Να μην το πιέζουν να μοιράζεται τα παιχνίδια του. Ας αφήσουν τα άλλα παιδιά να το διδάξουν.

3-5 ετών: Οι γονείς πρέπει να ενθαρρύνουν το παιδί να παίζει ανεξάρτητα με συνομήλικους ή με τα αδέρφια του. Να μένουν μακριά από τις εκρήξεις τους. Να το επαινούν για τις επιτυχίες του, καθώς μαθαίνει από τους άλλους. Να ενθαρρύνουν έναν ή δύο «κολλητούς» του φίλους, συντρόφους στο παιχνίδι, να έρχονται συχνά στο σπίτι, ώστε να μπορεί να τους γνωρίσει καλά, να τους καταλάβει και να στηριχτεί σε αυτούς. Θα του δώσουν την αίσθηση της σιγουριάς στη συναναστροφή του με τους άλλους και θα του μάθουν να μοιράζεται και να υπολογίζει τα συναισθήματα των άλλων.

Λάθη γονιών:

Όλοι οι γονείς αναγνωρίζουν πόσο σημαντικό είναι να έχουν τα παιδιά τους αυτοεκτίμηση και να πιστεύουν στο εαυτό τους και τις ικανότητές τους. Ωστόσο πολλές φορές άθελά τους κάνουν ορισμένα λάθη που έχουν ακριβώς το αντίθετο αποτέλεσμα. Ας δούμε τα πιο συνηθισμένα από αυτά:

- **Τα επιβραβεύουν υπερβολικά.** Η αυτοεκτίμηση είναι κάτι που πηγάζει από μέσα μας, είναι αυτό που νιώθουμε εμείς οι ίδιοι για τον εαυτό μας. Οι υπερβολικοί έπαινοι και οι συνεχείς επιβραβεύσεις έχουν ως αποτέλεσμα τα παιδιά να χρειάζονται συνεχώς κάποιον άλλο για να τους επιβεβαιώνει πόσο καλά και ικανά είναι. Επίσης σταδιακά αγχώνονται, αφού το κυνήγι του επαίνου

γίνεται αυτοσκοπός, ενώ όταν για οποιοδήποτε λόγο δεν υπάρξει έπαινος, τα παιδιά νιώθουν αποτυχημένα.

- **Ενδιαφέρονται μόνο για τα αποτελέσματα.** Αυτό που έχει σημασία κάθε φορά, είτε πρόκειται για τους βαθμούς στο σχολείο, είτε για αθλητικές επιδόσεις, δεν είναι το αποτέλεσμα, αλλά η προσπάθεια. Η αυτοεκτίμηση χτίζεται, όταν οι γονείς δίνουν στο παιδί να καταλάβει πώς αναγνωρίζουν και εκτιμούν την προσπάθεια που έκανε, τον αγώνα που κατέβαλε ανεξαρτήτου αποτελέσματος.
- **Επεμβαίνουν συνεχώς.** Κανένας γονιός δεν θέλει το παιδί του να αποτυγχάνει και να στεναχωριέται, γι' αυτό ενστικτωδώς οι περισσότεροι επεμβαίνουν για να το προστατέψουν και να το γλιτώσουν από την αποτυχία. Όμως, πώς ένα παιδί θα αποκτήσει αυτοπεποίθηση, αν δεν προσπαθήσει το ίδιο, αν δεν κάνει λάθη και αν τελικά δεν μάθει μέσα από αυτά; Επιπλέον, αν οι γονείς κάνουν τα πάντα, το παιδί θα νομίζει ότι δεν το εμπιστεύονται.
- **Δεν ακούν τα παιδιά τους.** Πολλές φορές αυτό που χρειάζονται τα παιδιά από τους γονείς είναι να σταματήσουν και να τα ακούσουν. Να ακούσουν αυτά που θέλουν να πούν, αυτά που σκέφτονται, αυτά που νιώθουν. Απλά να τα ακούσουν και να τους δείξουν ότι υπολογίζουν τη γνώμη και τα συναισθήματά τους.
- **Βάζουν ταμπέλες.** Οι αρνητικοί χαρακτηρισμοί και οι ταμπέλες που συχνά χρησιμοποιούν οι γονείς, είναι ότι χειρότερο για την αυτοεκτίμηση των παιδιών. Μπορεί για τους γονείς ένας χαρακτηρισμός να φαίνεται αθώος, στην πραγματικότητα όμως πληγώνει βαθιά τα συναισθήματα του παιδιού.

Πώς να διδάξω τη συγγνώμη στο παιδί μου;

Πρόλογος:

Κάτι που απασχολεί πολλούς γονείς μικρών παιδιών, είναι το πώς μπορούν να τα μάθουν να λένε «συγγνώμη» έπειτα από μια κακή συμπεριφορά τους. Πώς θα πείσουν, όμως, ένα παιδί στην προσχολική ηλικία να πει «συγγνώμη» είτε σε ένα συνομήλικο παιδί, είτε σε έναν μεγάλο, αλλά και να το πιστεύει; Αν και στα πολύ μικρά παιδιά είναι δύσκολο να εξηγήσουμε την πραγματική έννοια της συγγνώμης, από την ηλικία των 3 - 4 ετών περίπου μπορούμε να τους μάθουμε να αναγνωρίζουν τα λάθη τους και να ζητούν συγγνώμη γι' αυτά.

Συγγνώμη: Η λέξη προέρχεται από το «συν + γνώμη» (συν + γινώσκω: συγγνώμη, η) Πρόκειται για την έκφραση της μετάνοιας κάποιου για κάποιο λόγο ή πράξη του σε βάρος άλλου. Αυτή είναι η ερμηνεία που δίνει το λεξικό, η οποία συνοψίζει σε μια πρόταση όλο το νόημα της λέξης. Όλοι οι γονείς θέλουν τα παιδιά τους να είναι ευγενικά και να μην προκαλούν προβλήματα με τη συμπεριφορά τους στους ίδιους, σε άλλους ενήλικες και σε άλλα παιδιά. Συχνά, όμως, οι γονείς είναι μάρτυρες κακής συμπεριφοράς των μικρών τους. Το ζήτημα περιπλέκεται ακόμη περισσότερο, όταν η κακή συμπεριφορά έχει γίνει ηθελημένα. Πριν αρχίσουν οι γονείς να αγωνιούν και να σκέφτονται ότι το παιδί τους έχει μια αφύσικη αναισθησία, ας θυμηθούν ότι στις ηλικίες αυτές, τα παιδιά, από καθαρά αναπτυξιακή άποψη, κινούνται από έναν εγωκεντρισμό.

Όπως λένε και οι ψυχολόγοι, αυτός ο εγωκεντρισμός δεν ταυτίζεται με την ηθική έννοια του όρου, αλλά είναι χαρακτηριστικό της συγκεκριμένης ηλικίας.

Αυτό σημαίνει, ότι το μικρό παιδί δυσκολεύεται να καταλάβει ότι και οι άλλοι έχουν αισθήματα, ότι και οι άλλοι μπορεί να πονέσουν ή να στενοχωρηθούν και ότι μπορεί να πληγωθούν από τη συμπεριφορά του. Ο δύσκολος ρόλος του γονιού είναι να βοηθήσει το παιδί να το καταλάβει, καθώς μεγαλώνει.

Μαμά τι είναι συγγνώμη;

Είναι δύσκολο οι γονείς να εξηγήσουν στα παιδιά τους τη σημασία του "ζητάω συγγνώμη" από

κάποιον, γιατί δεν είναι αρκετά ώριμα να συλλάβουν την έννοια της μετάνοιας και πόσο αυτή επηρεάζει τον εαυτό μας, τον διπλανό μας και τη σχέση που έχουμε μαζί του. Και μπορεί να ακούμε ένα 3χρονο παιδί να ζητά συγγνώμη από το μπαμπά του επειδή του τράβηξε τα μαλλιά (κι εκείνος κάνει πως κλαίει) ή επειδή του το επισημαίνουμε εμείς, δε σημαίνει όμως πως καταλαβαίνει και τη σημασία της λέξης. Απλώς βλέπει πως αυτή η "μαγική" λεξούλα κάνει τον

μπαμπά να χαμογελά ξανά και αντιμετωπίζει τη διαδικασία σαν παιχνίδι.

Από τα 5 του χρόνια όμως και μετά, το παιδί είναι σε θέση να κατανοήσει σε μεγάλο βαθμό τη δύναμη της συγγνώμης αν φυσικά του μιλήσουν οι γονείς γι' αυτήν με όσο πιο απλά λόγια γίνεται.

Υπάρχουν κάποια σημεία που μπορούν οι γονείς να έχουν υπόψη τους όταν σε μια περίπτωση θέλουν να διδάξουν το παιδί τους να ζητήσει συγγνώμη.

- Να του εξηγήσουν με λόγια πώς νιώθει ο άλλος.
- Να του εξηγήσουν ότι οι πράξεις του έχουν συνέπειες.
- Να το διδάξουν ότι πρέπει να προσπαθεί να αποκαταστήσει την κατάσταση.
- Να του προτείνουν να ζητήσει συγγνώμη, αλλά εάν αρνείται, να μην επιμένουν. Το παιδί μπορεί πράγματι να λυπάται και το ίδιο για την συμπεριφορά του, αλλά να μην θέλει να πει μια φράση, που άλλωστε, δεν καταλαβαίνει τι σημαίνει.
- Να του ζητούν συγγνώμη όταν φταίνε οι ίδιοι για κάτι.

Για να είναι, όμως, οι γονείς αποτελεσματικοί, πρέπει πρώτα να μάθουν οι ίδιοι να ζητούν συγγνώμη από τα παιδιά τους.

Είναι γνωστό πως τα παιδιά μιμούνται τους γονείς τους και αντιγράφουν τις συμπεριφορές τους. Αν έχουν κάνει κάποιο λάθος, μη διστάσουν καθόλου να ζητήσουν ειλικρινά συγγνώμη από το παιδί τους, όταν ακόμη και εν αγνοία τους κάνουν κάτι εις βάρος του. Δεν χάνουν το κύρος τους ως γονείς, αντίθετα, δείχνουν γενναιότητα και του διδάσκουν κάτι πολύ σημαντικό. Πρώτον,

ότι το να παραδεχόμαστε τα λάθη μας είναι πολύ σημαντικό και θαρραλέο και δεύτερον ότι δεν μας μειώνει αυτό στους άλλους.

Να του ζητούν συγγνώμη όταν φταίνει αυτοί. Είναι ο καλύτερος τρόπος, για να του διδάξουν την αξία της συγγνώμης. Το παιδί θα νιώσει πως το σέβονται και το αντιμετωπίζουν σαν μεγάλο. Θα εκτιμήσει την ειλικρίνειά τους και θα μάθει ότι θα πρέπει και εκείνο να παραδέχεται τα λάθη του, ακριβώς όπως κι αυτοί.

Όσα μαθαίνει το παιδί.

Η συγγνώμη, ή καλύτερα η διαδικασία στην οποία μπαίνουν οι γονείς για να ζητήσουν συγγνώμη, βοηθά το παιδί να ωριμάσει και να μάθει να σέβεται και να αγαπά, όχι μόνο τους άλλους αλλά και τον εαυτό του. Πιο συγκεκριμένα, μαθαίνει να:

➤ **Πιστεύει στον εαυτό του.**

Ζητώντας του οι γονείς να τους συγχωρέσει για την απότομη συμπεριφορά τους του δείχνουν πως το αντιμετωπίζουν σαν ίσος προς ίσο, πως τους ενδιαφέρει η γνώμη του, πως νοιάζονται για τα συναισθήματά του και αναγνωρίζουν την αξία του. Με τον τρόπο αυτό, προικίζουν το παιδί τους με αυτοεκτίμηση και αυτοσεβασμό.

➤ **Αναλαμβάνει τις ευθύνες του.**

Μαθαίνει να μην φέρεται παρορμητικά, να σέβεται τα συναισθήματα των άλλων και να αναλαμβάνει τις ευθύνες των πράξεών του: να ζητά συγγνώμη στην περίπτωση που χτύπησε ή στεναχώρησε κάποιον, χωρίς να του το υπενθυμίζουν ή να το πιέζουν οι γονείς του.

➤ **Αγαπά την ειλικρίνεια.**

Ακόμα ένα πολύτιμο δώρο της συγγνώμης είναι ότι το παιδί μαθαίνει να είναι ειλικρινές με τα άτομα που συναναστρέφεται αλλά και με τον εαυτό του. Βλέποντας πως οι γονείς του δεν επικαλούνται δικαιολογίες για να ξεφύγουν από μια δύσκολη κατάσταση αλλά καταλαβαίνουν το σφάλμα τους και ζητάνε συγγνώμη, μαθαίνει πως το ίδιο πρέπει να κάνει κι εκείνο.

➤ **Προσπαθεί να γίνεται όλο και καλύτερος άνθρωπος.**

Καταλαβαίνει πως και η δική του συμπεριφορά επηρεάζει τη διάθεση και την ψυχολογία των άλλων και μαθαίνει σιγά-σιγά να φέρεται με τρόπο που δεν ενοχλεί, δεν θυμώνει και δεν πληγώνει κανέναν. Μαθαίνει με άλλα λόγια να σκέφτεται τον τρόπο με τον οποίο επικοινωνεί με τους γονείς του, τα ξαδερφάκια του, τους συγγενείς κ.λπ. και να αποφεύγει τις "κακές" συμπεριφορές για να εξελιχθεί μεγαλώνοντας σε ένα ευγενικό παιδί που σέβεται τον διπλανό του.

❖ Μην φοβηθείτε ότι, ζητώντας συγγνώμη από τα παιδιά σας, χάνετε το κύρος σας ως γονείς. Αντιθέτως, γίνεστε το καλύτερο πρότυπο γι' αυτά.

Ο ρόλος του νηπιαγωγείου στη κοινωνική ανάπτυξη του παιδιού.

Πρόλογος:

Στην εποχή μας πλέον η σωστή διαπαιδαγώγηση του παιδιού της προσχολικής ηλικίας επιβάλλεται να γίνεται από εξειδικευμένο προσωπικό, τις νηπιαγωγούς και τις

βρεφονηπιοκόμους στους παιδικούς σταθμούς και στα νηπιαγωγεία και ιδιαίτερα σε εκείνα που λειτουργούν ως κέντρα προσχολικής αγωγής, που εγγυώνται την παροχή των πιο σύγχρονων εκπαιδευτικών προγραμμάτων, διαθέτουν κατάλληλα διαμορφωμένους και εξοπλισμένους χώρους και είναι στελεχωμένα με το κατάλληλο για τις ανάγκες του παιδιού προσωπικό. Σύμφωνα με τις σύγχρονες ψυχοπαιδαγωγικές αντιλήψεις η κοινωνικοποίηση και πιο συγκεκριμένα η δευτερογενής κοινωνικοποίηση του παιδιού αρχίζει με την είσοδο του παιδιού στον παιδικό σταθμό και στο νηπιαγωγείο.

Η φοίτηση του παιδιού στο νηπιαγωγείο

Γενικά η φοίτηση στο νηπιαγωγείο ωφελεί πολύ το παιδί. Περισσότερο όμως ωφελεί τα μοναχοπαίδια, τα παιδιά που οι μητέρες τους εργάζονται και εκείνα που οι γονείς τους συναντούν δυσκολίες στην διαπαιδαγώγησή τους.

Πολλές φορές οι γονείς δε γνωρίζουν πώς να το διαπαιδαγωγήσουν σωστά, ώστε να γίνει ένας ψυχικά ισορροπημένος άνθρωπος. Με τη φοίτηση του παιδιού στο νηπιαγωγείο, επειδή ο χαρακτήρας του πλάθεται ακόμη εύκολα, μπορούν να διορθωθούν τα λάθη της οικογένειας στη αγωγή του. Είναι σημαντικό πλεονέκτημα ότι το νήπιο συνδέεται συναισθηματικά εύκολα με τη νηπιαγωγό του, η οποία αντικαθιστά τη μητέρα στο ρόλο της.

Από τα τρία του χρόνια το παιδί μπορεί να φοιτήσει στο νηπιαγωγείο γιατί από την ηλικία αυτή αρχίζει η ανάγκη της κοινωνικότητας. Η ηλικία αυτή είναι κατάλληλη, αν φυσικά και το παιδί είναι πρόθυμο να φοιτήσει. Η ανησυχία μερικών γονέων μήπως η φοίτηση στο νηπιαγωγείο το κουράσει, δεν είναι δικαιολογημένη. Αυτό συμβαίνει μόνο στις περιπτώσεις που η οργάνωση και γενικά το πρόγραμμα του νηπιαγωγείου δεν ικανοποιούν βασικές ανάγκες του παιδιού.

Ορισμένα παιδιά εργάζονται πολύ εντατικά κατά τον πρώτο καιρό της φοίτησής τους στο νηπιαγωγείο. Η εντατική όμως εργασία, το παιχνίδι, οι καινούριοι φίλοι και οι νέες καταστάσεις που αντιμετωπίζουν τα κουράζουν πολύ. Η κούραση αυτή δε σημαίνει ότι δε μπορεί να προσαρμοστεί το παιδί στο νηπιαγωγείο, αλλά ότι καταβάλλει περισσότερη προσπάθεια, για να τα καταφέρει και να συνηθίσει στο καινούριο περιβάλλον. Αν το παιδί κουράζεται πολύ, πρέπει οι γονείς να συζητήσουν το θέμα με τη νηπιαγωγό του. Το καλύτερο είναι να το παίρνουν νωρίτερα από το νηπιαγωγείο και ιδιαίτερα τον πρώτο καιρό. Μια άλλη λύση είναι να το κρατούν στο σπίτι μια ή δυο μέρες την εβδομάδα.

Ορισμένα νήπια, παρά τη κούραση των πρώτων ημερών από τη φοίτησή τους στο νηπιαγωγείο, διατηρούν τον αυτοέλεγχό τους, ενώ άλλα τον χάνουν, μόλις επιστρέψουν σπίτι. Στη περίπτωση αυτή χρειάζεται οι γονείς να δείξουν υπομονή και κατανόηση. Πρέπει να συνεργάζονται στενά και ειλικρινά με τη νηπιαγωγό και να συζητούν μαζί της κάθε πρόβλημα που αφορά το παιδί τους.

Τι προσφέρει το νηπιαγωγείο στο παιδί;

Κάθε παιδί έχει το δικό του αναπτυξιακό ρυθμό και ψυχικό κόσμο και χρέος αυτής της σχολικής βαθμίδας είναι να προσφέρει στα παιδιά κατάλληλα εφόδια για τη μετέπειτα πορεία τους. Στο Νηπιαγωγείο όλα τα παιδιά μαζί, αλλά και ένα-ένα ξεχωριστά δεν αποκτούν απλώς ξερή γνώση, αλλά κυρίως μαθαίνουν τρόπους για να αναπτύξουν τις ικανότητές τους κι έτσι από τη μια να πατούν γερά στα πόδια τους και από την άλλη να ανοίγουν διάπλατα τα φτερά τους και να πετούν μακριά, φτιάχνοντας δικούς τους κόσμους.

Πιο συγκεκριμένα, τα παιδιά στο σχολικό χώρο του Νηπιαγωγείου:

- Νιώθουν ότι μπορούν να εμπιστευτούν όλους όσους βρίσκονται μέσα σ' αυτόν.
- Νιώθουν ότι μπορούν να παίξουν ευχάριστα, αλλά και με ασφάλεια.
- Μαθαίνουν να αυτοεξυπηρετούνται, αλλά και να εξυπηρετούν τους άλλους.
- Μαθαίνουν να εκφράζονται και να μιλούν, αλλά και να ακούν τους άλλους.
- Μαθαίνουν να έχουν φίλους και να μοιράζονται.
- Μαθαίνουν να κάνουν λάθη και διδάσκονται από αυτά.
- Μαθαίνουν τί θα πεί συνεργασία, σε ένα πλαίσιο όπου κανείς δε φοβάται να πεί τη γνώμη του και που όλοι μπορούν με ασφάλεια να διαφωνήσουν.
- Μαθαίνουν πώς να ερευνούν καλύτερα και σε βάθος θέματα που αφορούν το περιβάλλον τους.
- Μαθαίνουν τη σημασία της γλώσσας ως μέσο επικοινωνίας στην καθημερινή ζωή.
- Κατανοούν ότι τα μαθηματικά και οι αριθμοί δεν είναι αφηρημένες έννοιες και απλώς νούμερα, αλλά έχουν σύμβολα και πρακτική χρησιμότητα.
- Εξασκούν τη φαντασία τους με το παραμύθι, τη μουσική, το θέατρο, τη ζωγραφική και το τραγούδι.
- Εξασκούν το σώμα τους με ψυχοκινητικά παιχνίδια και χορούς.

Το νηπιαγωγείο γενικότερα:

- Κοινωνικοποιεί το παιδί, γιατί του προσφέρει ένα περιβάλλον ευρύτερο από εκείνο της οικογένειας, μέσα στο οποίο συναναστρέφεται με τους ομηλικούς του και άλλα πρόσωπα.
- Καλλιεργεί ελεύθερες σχέσεις μεταξύ ίσων και όχι σχέσεις δυνατών προς αδύνατο, που υποθάλπουν συνήθως συναισθήματα μειονεκτικότητας.
- Συμβάλλει στη διάπλαση του χαρακτήρα και της προσωπικότητας του παιδιού.
- Καλλιεργεί τη δημιουργική φαντασία του με τις δραστηριότητες του χεριού. Του δίνει την ευκαιρία να εκφράσει τον εσωτερικό του κόσμο με τον πηλό, τη ζωγραφική, τη χειροτεχνία κλπ.
- Ασκεί τις αισθήσεις και την παρατηρητικότητά του, με το κατάλληλο διδακτικό υλικό που διαθέτει.
- Καλλιεργεί το καλλιτεχνικό του συναίσθημα με το τραγούδι, το ρυθμό, το χορό και το σχέδιο.
- Μαθαίνει στο παιδί καλούς τρόπους συμπεριφοράς και καλές συνήθειες.
- Ικανοποιεί τη φαντασία του με τα κατάλληλα παραμύθια, ιστορίες, παιχνίδια.
- Αναπτύσσει την πρωτοβουλία και την αυτοπεποίθησή του, γιατί του δίνει την ευκαιρία να κινείται και να δημιουργεί ελεύθερα και υπεύθυνα, χωρίς τις επεμβάσεις των μεγάλων.

- Καλλιεργεί την ατομικότητά του, γιατί του παρέχει τη δυνατότητα να διαλέξει ελεύθερα το είδος της ασχολίας του, ανάλογα με τις ικανότητές του και τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντά του.
- Το συνηθίζει στη συστηματική εργασία και ιδιαίτερα στην ομαδική και το προετοιμάζει για τη ζωή.
- Διορθώνει τα σφάλματα της οικογένειας στην αγωγή του και του δίνει το σωστό προσανατολισμό στη ζωή.

Παιδαγωγικές υποδείξεις για την προσχολική ηλικία.

Κατά την προσχολική ηλικία οι παιδικές ασθένειες βρίσκονται σε έξαρση. Τα αγόρια είναι πιο ευαίσθητα απ' ό,τι τα κορίτσια και ιδιαίτερα στα νοσήματα του αναπνευστικού συστήματος. Μετά το έκτο έτος ο οργανισμός ισχυροποιείται και οι ασθένειες μειώνονται σημαντικά. Γι' αυτό το παιδί πρέπει να έχει σωστή ιατρική παρακολούθηση και να γίνονται έγκαιρα οι εμβολιασμοί.

Απειλή για την υγεία και την ακεραιότητα του παιδιού στην ηλικία αυτή είναι τα ατυχήματα. Στα αγόρια τα ατυχήματα είναι πιο συχνά, γιατί επιδίδονται σε πιο επικίνδυνες δραστηριότητες. Προστατεύουμε το παιδί από τα ατυχήματα, όταν προσπαθούμε να συνδυάζουμε την ενθάρρυνση του για αυτονομία με τον καθορισμό συγχρόνως ορίων μέσα στα οποία θα ασκεί αυτή την αυτονομία του με ασφάλεια. Επίσης, η οικογένεια και το νηπιαγωγείο πρέπει να αρχίσουν έγκαιρα να μάθουν στο παιδί οδική κυκλοφορία. Έτσι, το παιδί μαθαίνει βαθμιαία να αυτοπροστατεύεται.

Κατά την προσχολική ηλικία εμφανίζονται οι βασικές δομές της νοητικής λειτουργίας και αναπτύσσεται το μεγαλύτερο μέρος της γενικής νοημοσύνης. Επίσης, στην περίοδο αυτή η γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού είναι ραγδαία. Κατά την προσχολική περίοδο το παιδί βρίσκεται κάτω από την αποκλειστική σχεδόν επίδραση της οικογένειας. Γι' αυτό πρέπει να δώσουμε ιδιαίτερη προσοχή στη διαπίστωση ότι η ποσότητα και η ποιότητα των ερεθισμάτων και των μορφωτικών ευκαιριών, που παρέχει στην ηλικία αυτή το οικογενειακό περιβάλλον, αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για τη νοητική και γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού.

Έρευνες έδειξαν ότι τα παιδιά που περνούν τα πρώτα χρόνια της ζωής τους σε περιβάλλον φτωχό σε ερεθίσματα και ευκαιρίες για μάθηση, παρουσιάζουν σημαντική καθυστέρηση στη νοητική και γλωσσική τους ανάπτυξη, με σοβαρές επιπτώσεις για το μέλλον τους. Ο παιδικός σταθμός και το νηπιαγωγείο μετριάζουν και αντισταθμίζουν, ως ένα βαθμό, τις αρνητικές αυτές επιδράσεις του οικογενειακού περιβάλλοντος.

Πρέπει να μιλούμε στο παιδί καθαρά και σωστά, για να συνηθίσει να εκφράζεται καλά. Να το παρακινούμε να μιλά και να συμπληρώνουμε τις ελλειμματικές προτάσεις του. Για τη γλωσσική του ανάπτυξη να χρησιμοποιούμε όλες τις μορφές του λόγου, όπως ομιλία, αφήγηση παραμυθιών, ανάγνωση ιστοριών, περιγραφή προσωπικών βιωμάτων, απαντήσεις μας σε ερωτήσεις του παιδιού κ.τ.λ.

Το μεγαλύτερο μέρος στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού και στην ηλικία αυτή το έχουν οι γονείς. Τώρα όμως πρέπει να είμαστε περισσότερο προσεκτική στην αγωγή του και οι χειρισμοί μας να είναι λεπτότεροι, γιατί το παιδί όλα τα καταλαβαίνει.

Μπορούμε να χρησιμοποιούμε τώρα και τις συμβουλές στη διαπαιδαγώγηση του παιδιού, γιατί είναι σε θέση να τις καταλαβαίνει. Να έχουμε υπόψη μας ότι το παιδί έχει ανάγκη της επιδοκimasίας μας. Πρέπει να επιδοκιμάζουμε κάθε επιτυχία του και καλή του πράξη. Να μην είμαστε όμως υπερβολικοί στους επαίνους.

Να του δίνουμε τις κατάλληλες ευκαιρίες για να καλλιεργείται η πρωτοβουλία του. Να συμβάλλουμε στην κοινωνικοποίησή του, φέρνοντάς το σε επαφή με άλλα παιδιά, και να του μάθουμε καλούς τρόπους συμπεριφοράς.

Πρέπει να απαντούμε στις ερωτήσεις του με υπομονή και ειλικρίνεια. Αν δεν είμαστε σε θέση να απαντήσουμε σωστά σε μια ερώτηση του παιδιού μας, είναι προτιμότερο να του λέμε ότι δεν το γνωρίζουμε, παρά να του δίνουμε μια λαθεμένη εξήγηση.

Στις περιπτώσεις σεξουαλικής περιέργειας πρέπει να αποφεύγουμε τα παραμύθια και τα ψέματα και να δίνουμε στο παιδί μια λογική εξήγηση, που να το ικανοποιεί.

Να αφήνουμε το παιδί να παίζει πολύ, γιατί το παιχνίδι του είναι απαραίτητο, για να εξελιχτεί φυσιολογικά. Να μη επεμβαίνουμε στα παιχνίδια του, γιατί αυτό το ενοχλεί. Να

αναγνωρίζουμε ότι τα πολλά, πανάκριβα και περίπλοκα παιχνίδια δεν εξασφαλίζουν πάντοτε τα κατάλληλα ερεθίσματα για τη νοητική ανάπτυξη του παιδιού. Κατάλληλα παιχνίδια είναι αυτά που επιτρέπουν στο παιδί να επενεργεί πάνω στο υλικό τους αποτελεσματικά. Να μπορεί δηλαδή να τα τροποποιεί, να τα ανακατασκευάζει κ.τ.λ. Κάθε απλό και

εύχρηστο υλικό, όπως πηλός, πλαστελίνη, χώμα, νερό, χρώματα, κύβοι, συναρμολογούμενα αντικείμενα ή εικόνες κ.ά. είναι η καλύτερη ενασχόληση για το παιδί.

Το παιδί έχει ανάγκη από αγάπη και στοργή. Δεν πρέπει όμως να είμαστε υπερβολικοί στις εκδηλώσεις αυτές. Να αποφεύγουμε τα πολλά χάδια, γιατί μπορεί να το κακομάθουμε και να το οδηγήσουμε σε αντικοινωνική συμπεριφορά.

Να μη χρησιμοποιούμε την τιμωρία ως μέθοδο διαπαιδαγώγησης. Σε κάθε αταξία του παιδιού αντί για την τιμωρία, να επιδιώκουμε τη φιλική εξήγηση μαζί του. Αλλά και αν καμιά φορά το τιμωρήσουμε, πρέπει να το κάνουμε μόνο για να διευκολύνουμε τη μάθηση του παιδιού και όχι για να ικανοποιήσουμε τον εαυτό μας.

Επειδή στην ηλικία αυτή παρουσιάζεται το πείσμα, πρέπει να αποφεύγουμε τις πολλές εντολές και τις απαγορεύσεις. Αν μας ζητά το παιδί κάτι επίμονα, μπορούμε με δεξιότητα να μετατοπίσουμε τη προσοχή του σε κάτι άλλο και έτσι να αποφύγουμε τη σύγκρουση. Αν παρουσιάζει επιθετικότητα, να την εμποδίζουμε, όταν στρέφεται στους ανθρώπους, και να το διευκολύνουμε να τη διοχετεύει στο παιχνίδι, ώστε να ανακουφίζεται από την ένταση αυτή.

Βασικό χαρακτηριστικό της ψυχολογίας του νηπίου είναι η πρώτη κρίση της προσωπικότητας. Ενώ μέχρι την ηλικία των 2,5 - 3 χρονών ήταν ένα ήσυχο, ήρεμο, χαρούμενο και συνεργάσιμο παιδί, ξαφνικά αλλάζει και γίνεται ευερέθιστο, πεισματάρικο, δύστροπο και επιθετικό. Η αλλαγή αυτή οφείλεται στο γεγονός πως το νήπιο ανακαλύπτει για πρώτη φορά το εγώ του, την προσωπικότητά του, και το σπουδαιότερο, αισθάνεται επιτακτική την ανάγκη να την επιβεβαιώσει και να την επιβάλλει στο περιβάλλον του με ανορθόδοξο, πολλές φορές, τρόπο.

Αν είμαστε ενημερωμένοι ότι το παιδί μας περνά στην ηλικία αυτή μια φυσιολογική κρίση και η τακτική μας είναι σωστή, τότε η περίοδος άρνησης και του πείσματος περνά πιο γρήγορα. Αν, αντίθετα, υιοθετήσουμε την τακτική της σύγκρουσης, θα έχουμε δυσάρεστα επακόλουθα. Το παιδί, που δεν παραδέχονται την προσωπικότητά του και το απορρίπτουν οι μεγάλοι, δυναμώνει την αντίσταση απέναντί τους, αλλά στο τέλος σαν πιο αδύνατο λυγίζει, νικιέται και υποτάσσεται. Έτσι, όμως, γίνεται ένα παιδί δειλό, φοβισμένο, άβουλο. Δυστυχώς, τις περισσότερες φορές, η δυσάρεστη αυτή κατάσταση συνοδεύει το παιδί και στα μεταγενέστερα στάδια της ανάπτυξης (σχολική και εφηβική ηλικία), με αποτέλεσμα να γίνεται ένας άνθρωπος ανώριμος με προβληματική συμπεριφορά. Χρειάζεται λοιπόν υπομονή, κατανόηση, διάλογος, συνεργασία με το παιδί, ώστε να ξεπεράσει την κρίση αυτή, όσο γίνεται, πιο ανώδυνα.

Η φοίτηση του παιδιού στο νηπιαγωγείο το ωφελεί πολύ. Συμβάλλει, περισσότερο από κάθε άλλο μέσο, στην κοινωνικοποίησή του. Το πρόγραμμα του νηπιαγωγείου πρέπει να το χαρακτηρίζει ευλυγισία, ώστε να προσαρμόζεται εύκολα στις ανάγκες του παιδιού και στις τοπικές συνθήκες. Η παιδαγωγική ατμόσφαιρα πρέπει να είναι ορθολογιστικά οργανωμένη, ώστε να γίνεται υπεύθυνη σωματική, κινητική και χειροτεχνική αγωγή, βασισμένη στο τραγούδι, στο ρυθμό, το παιχνίδι, το χορό και το σχέδιο. Όλα αυτά τα στοιχεία είναι αναγκαία για τη σωστή σωματική, πνευματική και ψυχική εξέλιξη του νηπίου.

Το υλικό που χρησιμοποιείται στο νηπιαγωγείο πρέπει να αναπτύσσει τη δημιουργική ικανότητα, τη φαντασία, τις αισθήσεις, να διευκολύνει την ομαδική εργασία και να ικανοποιεί τα ιδιαίτερα διαφέροντα και τις κλήσεις του νηπίου.

Η οργάνωση του νηπιαγωγείου δεν πρέπει να είναι τυποποιημένη. Κάθε νηπιαγωγός πρέπει να αφήνεται ελεύθερη να οργανώνει το νηπιαγωγείο σύμφωνα με το προσωπικό της γούστο. Η οργάνωση της ζωής κάθε νηπιαγωγείου πρέπει να έχει τη σφραγίδα της προσωπικότητας της νηπιαγωγού. Απαραίτητες προϋποθέσεις για να επιτύχει η νηπιαγωγός στο έργο της είναι:

α) Οι ευνοϊκές συνθήκες από πλευράς εγκαταστάσεων, β) το κατάλληλο διδακτικό υλικό, γ) η ελευθερία στην εκλογή της μεθόδου εργασίας, δ) η στενή και αρμονική συνεργασία με την οικογένεια και ε) πάνω απ' όλα η αγάπη της για το παιδί και την εργασία της.

Να γνωρίζουμε ότι το νηπιαγωγείο δεν προετοιμάζει το παιδί για το σχολείο, όπως λαθεμένα πολλοί νομίζουν, αλλά για τη ζωή. Γι' αυτό δεν πρέπει να έχουμε απαίτηση από τη νηπιαγωγό να μάθει το παιδί να διαβάζει και να γράφει. Αυτή είναι δουλειά του Δημοτικού σχολείου. Η βιασύνη μερικών γονέων να μάθουν το παιδί τους γραφή και ανάγνωση στην προσχολική ηλικία το κουράζει, χωρίς όφελος και πολλές φορές του κάνει κακό. Επίσης, δεν

πρέπει να το φοβίζουμε με τη νηπιαγωγό ή το δάσκαλο, γιατί έτσι του δημιουργούμε μια αποστροφή για το σχολείο.

Πρέπει ιδιαίτερα να τονίσουμε τη μεγάλη σημασία που έχουν τα πέντε πρώτα χρόνια της ζωής στη μελλοντική εξέλιξη του ανθρώπου. Τα πέντε πρώτα χρόνια είναι τα πιο κρίσιμα στη ζωή του ανθρώπου, γιατί τότε διαμορφώνονται οι βασικές γραμμές του χαρακτήρα και της προσωπικότητάς του. Άνθρωποι που πέρασαν ομαλά τα πρώτα τους παιδικά χρόνια, δημιουργούν συνήθως υγιή προσωπικότητα. Αντίθετα, όσοι πέρασαν ταραγμένα τα πρώτα τους παιδικά χρόνια αντιμετωπίζουν αργότερα πολλά και σοβαρά ψυχολογικά προβλήματα. Γι' αυτό οι γονείς, η νηπιαγωγός και όσοι άλλοι ασχολούνται με το παιδί στα πρώτα αυτά κρίσιμα χρόνια της ζωής του πρέπει να είναι ιδιαίτερα προσεκτικοί.

Ο ρόλος του νηπιαγωγείου και της νηπιαγωγού στην κοινωνικοποίηση του νηπίου.

Ο ρόλος της νηπιαγωγού:

Η νηπιαγωγός, ως παράγοντας κοινωνικοποίησης, λαμβάνει σοβαρά υπόψη τις ατομικές διαφορές και ανάγκες, τα ενδεχόμενα προβλήματα, αλλά και τις προσδοκίες των παιδιών του νηπιαγωγείου της. Για τα παιδιά αυτά η νηπιαγωγός προσωποποιεί τη μεγάλη αυθεντία, είναι ο πρώτος ενήλικος, έξω από την οικογένειά τους, ο «ουσιώδης άλλος», που αποκτά ιδιαίτερη σημασία γι' αυτά - ως πρόσωπο αναφοράς και ταύτισης - και προσπαθούν να οικοδομήσουν μια συναισθηματική σχέση μαζί του, μιμούμενα τη συμπεριφορά του.

Η νηπιαγωγός λαμβάνει ιδιαίτερα υπόψη τη βασική ανάγκη του παιδιού για συναισθηματική ασφάλεια. Μόνο αν έχει ικανοποιηθεί αυτή η ανάγκη μπορεί το παιδί ν' αυτοπραγματοωθεί, να αναπτύξει την κοινωνική του συμπεριφορά και να οδηγηθεί προοδευτικά στην υπεύθυνη κοινωνική δράση. Προϋπόθεση όμως αυτής της εξέλιξης είναι να νιώσει το παιδί κοντά στη νηπιαγωγό θαλπωρή και εμπιστοσύνη, αναγνώριση και επιβεβαίωση.

Παράλληλα μ' αυτά, τα παιδιά είναι ανάγκη να οδηγηθούν στην ομαδική εργασία και συνεργασία με τη βοήθεια μάλιστα ορισμένων κανόνων, οι οποίοι θα τα βοηθήσουν, στην αρχή, να προσανατολιστούν στη συμβίωση μέσα στην ομάδα και στο χειρισμό των αντικειμένων. Οι κανόνες συναναστροφής διαμορφώνονται στα πλαίσια κοινής συζήτησης μεταξύ νηπιαγωγού και παιδιών.

Η συμβίωση όμως μέσα στην ομάδα δεν είναι πάντα αρμονική. Συχνά παρατηρούνται συγκρούσεις και εντάσεις μέσα στην παιδική ομάδα, οι οποίες απαιτούν την παιδαγωγική μεσολάβηση της νηπιαγωγού για μια εποικοδομητική λύση. Η νηπιαγωγός όμως δεν είναι σωστό ούτε να επεμβαίνει με το παραμικρό, ούτε και να αντιδρά μόνο, όπως η πυροσβεστική, η οποία δραστηριοποιείται μόνο όταν πιάσει φωτιά. Παρακολουθεί τις διαντιδράσεις των παιδιών και τις αφήνει να εξελιχτούν, ενώ με παιδαγωγική διαίσθηση αποφασίζει πότε είναι απαραίτητη η δική της μεσολάβηση, ώστε, ούτε οι ευκαιρίες απόκτησης χρήσιμων κοινωνικών εμπειριών - μέσα από τις ασυμφωνίες μεταξύ παιδιών - να χάνονται, αλλά ούτε και καταστάσεις χάους να δημιουργούνται, όπως είναι πιθανό.

Ο παιδαγωγικός ρόλος της νηπιαγωγού πρέπει επίσης να διαφοροποιείται ανάλογα με τις περιπτώσεις των παιδιών της ομάδας. Τα μικρότερα παιδιά, που έρχονται για πρώτη φορά στο νηπιαγωγείο, τα περιθωριακά, τα υπερκινητικά και επιθετικά παιδιά χρειάζονται ιδιαίτερη αντιμετώπιση και παιδαγωγική βοήθεια.

Η νηπιαγωγός, όπως και κάθε εκπαιδευτικός, για να συμβάλει καλύτερα στην κοινωνικοποίηση των παιδιών σήμερα, είναι ανάγκη, εκτός των άλλων, να γνωρίζει ακόμα καλά τη σύγχρονη βιομηχανική (μεταβιομηχανική) κοινωνία με τις απαιτήσεις, την προβληματική και τις προοπτικές της, τις κοινωνικοοικονομικές και πολιτικοκοινωνικές συναρτήσεις, τις νέες τάσεις, τις τεχνολογικές εξελίξεις (ιδιαίτερα στον τομέα της πληροφορικής), την πολιτική παράδοση και τις νεότερες εξελίξεις, κτλ., να επεξεργάζεται αυτές τις γνώσεις, να τις αντανακλά και να ενεργεί ανάλογα (για τη διαρρύθμιση του περιβάλλοντος του νηπιαγωγείου και για τη δημιουργία ευκαιριών κοινωνικής μάθησης).

Η νηπιαγωγός επιδιώκει, τέλος, την ανάπτυξη ενός θετικού αυτοσυναισθήματος στα παιδιά, το οποίο από πολλούς θεωρείται ως απώτερος σκοπός της κοινωνικοποίησης. Ο αποφασιστικός ρόλος του νηπιαγωγείου και της νηπιαγωγού συνίσταται εδώ στη βοήθεια, που

πρέπει να δοθεί στο παιδί, ώστε να οικοδομήσει μια θετική εικόνα για τον εαυτό του. Η νηπιαγωγός δημιουργεί, για το σκοπό αυτό, τις κατάλληλες προϋποθέσεις. Η προσπάθεια της νηπιαγωγού δε στοχεύει μόνο στην ανάπτυξη της ικανότητας του παιδιού ν' αντιληφτεί τα εξωτερικά του γνωρίσματα αλλά και στη δημιουργία ευκαιριών, κατά τις οποίες το παιδί μπορεί να ζήσει βιώματα ευτυχίας μέσα στην ομάδα, να συνεργαστεί, να παίξει μετ' άλλα παιδιά, να εκφράσει τη γνώμη του και να νιώσει ικανοποίηση από τη διαπίστωσή του: «Είμαι ευχάριστος στους άλλους!»

Η νηπιαγωγός ενισχύει τα παιδιά να βρουν την ταυτότητά τους, παροτρύνοντάς τα να εκφράζουν τα συναισθήματά τους, τα βιώματα και τις εμπειρίες τους, αλλά και τους πιθανούς φόβους τους και τα προβλήματά τους. Αυτό, βέβαια, προϋποθέτει για το παιδί ένα αίσθημα ασφάλειας και θαλπωρής. Η νηπιαγωγός συμβάλει στην ανάπτυξη του αισθήματος αυτού και βοηθά να παραμεριστούν οι φόβοι και τα εμπόδια του παιδιού, φροντίζοντας κυρίως να δημιουργεί μια εποικοδομητική ατμόσφαιρα κοινωνικής μάθησης.

Στην όλη διαδικασία, κατά την οποία το παιδί αναζητά την ταυτότητά του, εντάσσεται και η αναγνώριση του φύλου. Η νηπιαγωγός δίνει στις ερωτήσεις των παιδιών ξεκάθαρες απαντήσεις, που μπορεί ν' ανταποκριθούν σε μελλοντικές ερωτήσεις τους. Σε ερωτήσεις σχετικές με τη γέννηση και την εγκυμοσύνη απαντά μόνο στην έκταση που θέλουν τα ίδια τα παιδιά. Αυτονόητη στο θέμα αυτό είναι η συνεργασία και η συζήτηση με τους γονείς.

Κοινωνικοποιητικός ρόλος νηπιαγωγείου:

Κατά τη διάρκεια της νηπιακής περιόδου το παιδί πρέπει να βοηθηθεί για να διαμορφώσει την προσωπική του ταυτότητα, να ομαδοποιηθεί, να συνεχίσει την πορεία του από την εξάρτηση στην ανεξαρτησία, να προωθηθεί η εξέλιξη της αυτονομίας του, η ενίσχυση της αυτοεμπιστοσύνης, η εξέλιξη των κοινωνικών του ικανοτήτων και γενικά να αναπτυχθεί κοινωνικά. Επίσης, χαρακτηριστικό της νηπιακής ηλικίας είναι η γρήγορη αντιληπτική ανάπτυξη, η οποία σχετίζεται με την αλματώδη ανάπτυξη της γλωσσικής ικανότητας, και η κοινωνική αφύπνιση.

Η κοινωνική αφύπνιση του νηπίου οφείλεται κυρίως στην εμφάνιση του κοινωνικοποιημένου λόγου, που αποτελεί δεύτερο στάδιο της γλωσσικής ανάπτυξης (πρώτο στάδιο ο εγωκεντρικός λόγος, όπου το παιδί δεν ενδιαφέρεται να ξέρει σε ποιον απευθύνεται και αν ακούγεται από αυτόν). Τώρα το παιδί απευθύνεται σε συγκεκριμένο ακροατή, ενδιαφέρεται για τις απόψεις του και ανταλλάσει ιδέες με αυτόν. Βέβαια, ο ποιοτικός και ποσοτικός γλωσσικός πλούτος του νηπίου εξαρτάται και από το κοινωνικοοικονομικό στρώμα προέλευσής του.

Το νηπιαγωγείο δίνει ευκαιρίες στο νήπιο να αναπτύξει τις απαραίτητες δυνάμεις, για να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του περιβάλλοντός του. Το νήπιο δεν έχει σαφή εικόνα των τυπικών κοινωνικών κανόνων, γνωρίζει μόνο εκείνους που έβαλαν για το ίδιο οι ενήλικοι. Με το ομαδικό παιχνίδι όμως οι συμπαίκτες του αποκτούν σπουδαιότητα, αναγνωρίζονται ή αποδοκιμάζονται και γενικά το νήπιο στρέφεται προς τους συνομηλίκους του, παρά προς τους γονείς του. Οι σχέσεις μεταξύ νηπίων παρουσιάζουν συνήθως μεγάλη αστάθεια, γι' αυτό και οι φιλίες δεν διαρκούν για πολύ. Εδώ η βοήθεια του νηπιαγωγείου είναι αναγκαία. Κατά την περίοδο της νηπιακής ηλικίας γίνεται η αναγνώριση των ρόλων και της συμπεριφοράς των δυο φύλων. Το ομαδικό παιχνίδι παίζει σπουδαίο ρόλο στην κοινωνική ανάπτυξη ολόκληρης της προσωπικότητας του νηπίου. Με τη βαθμιαία κοινωνικοποίηση εμφανίζεται στο νήπιο η κοινωνική κρίση. Οι εμπειρίες του το βοηθάνε να ασκεί κριτική στους κοινωνικούς κανόνες, τους οποίους γνωρίζει σιγά-σιγά, καθώς επίσης και στις επιλογές συμπεριφοράς.

Βασικός παράγοντας κοινωνικοποίησης του νηπίου είναι η ασυνείδητη ή ενσυνείδητη διαδικασία ταύτισης με τα πρόσωπα πρότυπα. Ταύτιση είναι η αποδοχή αξιών, στάσεων, κανόνων διαθέσεων και τρόπων συμπεριφοράς προσώπων, με τα οποία μας συνδέει μια θετική σχέση. Η αρχική εκλογή των γονέων ως προτύπων προσώπων ταύτισης διευρύνεται. Στην προσπάθεια του το νήπιο να μοιάσει εκτός από τους γονείς στο δάσκαλό του ή και στους συμμαθητές του εσωτερικεύει τον κώδικα συμπεριφοράς του.

Στο νηπιαγωγείο γίνεται η πρώτη ομαδοποίηση του ατόμου, γι' αυτό και ο ρόλος του στην κοινωνικοποίηση του παιδιού είναι σπουδαίος. Εδώ το νήπιο θα μάθει να διαχειρίζεται τον ατομικισμό, τον οποίον δημιούργησε στο οικογενειακό του περιβάλλον, και θα εσωτερικεύσει αξίες και απαξίες, κανόνες και νόρμες συνειδητοποιώντας έννοιες της δικαιοσύνης, της αντικειμενικότητας και της αρετής. Η επαφή του νηπίου με ομάδα συνομηλίκων του, βελτιώνει τις κοινωνικές του σχέσεις και επιδρά στη συμπεριφορά του αποφασιστικά. Η επίδραση του

νηπιαγωγείου και η συμβολή του στην κοινωνικοποίηση του νηπίου φαίνεται από τη σύγκριση παιδιών που φοίτησαν με εκείνα που δε φοίτησαν σε αυτό. Έρευνα απέδειξε ότι τα παιδιά που φοίτησαν στο νηπιαγωγείο τον τέταρτο χρόνο σχολικής φοίτησης είχαν λιγότερη σχολειοφοβία και μεγαλύτερες γνωστικές και κοινωνικές ικανότητες από τα παιδιά χωρίς εμπειρίες νηπιαγωγείου και ότι οι μητέρες τους σπανιότερα δήλωναν προβλήματα συμπεριφοράς. Σημαντικό είναι ακόμη ότι τα παιδιά που φοιτούν στο νηπιαγωγείο παρουσιάζουν πρωιμότερη αυτοτέλεια σε σύγκριση με εκείνα που δε φοιτούν.

Ο δάσκαλος της πρώτης τάξης του δημοτικού σχολείου διαπιστώνει με μεγάλη ευκολία ότι τα παιδιά που φοίτησαν σε νηπιαγωγείο είναι αυθόρμητα, περισσότερο ανεξάρτητα, με αυτοπεποίθηση και ενδιαφέρον για το περιβάλλον τους και γενικά περισσότερο κοινωνικοποιημένα από όσα δε φοίτησαν. Τέλος, το νηπιαγωγείο γεφυρώνει τα δυο διαφορετικά σε δομή περιβάλλοντα, το οικογενειακό και το σχολικό, και διευκολύνει την ομαλή μετάβαση, ένταξη και προσαρμογή του παιδιού από το ένα περιβάλλον στο άλλο.

Κοινωνικοποιητικές λειτουργίες στο νηπιαγωγείο

Το κοινωνικό δυναμικό που φέρνει το νήπιο από την οικογένεια, παρουσιάζει συνήθως μεγάλες ελλείψεις, για να ανταποκριθεί στις κοινωνικές ανάγκες του έξω από το στενό του περιβάλλον. Αυτός είναι και ο λόγος που παρουσιάζονται στο νήπιο δυσκολίες προσαρμογής, όταν έρχεται για πρώτη φορά στο νηπιαγωγείο. Αισθάνεται αμήχανο και ανίκανο να αντιμετωπίσει μέσα σε πρωτόγνωρες αίθουσες τους συνομηλίκους του και την ξένη «αυθεντία», το νηπιαγωγείο. Το παιδί ωστόσο μόνο φαινομενικά είναι εκτεθειμένο σ' αυτές τις εμπειρίες, επειδή στο πρόγραμμα αγωγής του νηπιαγωγείου περιλαμβάνεται το ξεπέραςμα των ατομικών δυσκολιών των νηπίων, καθώς και η διεύρυνση της κοινωνικής τους αρμοδιότητας.

Η αποτελεσματική επιτυχία των στόχων του νηπιαγωγείου εξαρτάται από πολλούς παράγοντες, οι οποίοι αλληλοεπηρεάζονται, καθορίζουν, αλλά και επηρεάζουν μέχρι ενός σημείου τα αποτελέσματα της θεσμικής αγωγής σε κάθε νήπιο. Πρώτα απ' όλα τα εξωτερικά δεδομένα του θεσμού. Όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των νηπίων και όσο περιορισμένος είναι ο χώρος παιχνιδιού για καθένα νήπιο, τόσο περισσότερα είναι τα προβλήματα και μεγαλύτερη η επιθετικότητα ανάμεσά τους. Η στέρηση του παιχνιδιού έχει ως αποτέλεσμα να κλείνονται τα παιδιά στον εαυτό τους και να πολλαπλασιάζονται τα προβλήματά τους. Γενικά μπορούμε να πούμε ότι η κατάλληλη διαμόρφωση του υλικοτεχνικού περιβάλλοντος του νηπιαγωγείου είναι αποφασιστική στη δημιουργία των βάσεων για κοινωνικές εμπειρίες, που διαμορφώνουν τα παιδιά μέσα τους.

Ένας δεύτερος παράγοντας επιτυχίας των στόχων του νηπιαγωγείου είναι η συμπεριφορά του νηπιαγωγού, η παιδαγωγική σχέση νηπιαγωγού-νηπίου, καθώς και οι σχέσεις γονέων-παιδιών. Ο νηπιαγωγός είναι η ψυχή του νηπιαγωγείου. Οι σωστές επεμβάσεις του ενισχύουν και βελτιώνουν τις σχέσεις, ενώ οι άκαιρες δε φέρνουν θετικά αποτελέσματα. Γίνεται δεκτό ότι τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας αντιδρούν θετικά και πετυχαίνουν τα καλύτερα αποτελέσματα,

όταν δέχονται συχνά και με ήρεμο τρόπο ακριβείς και ενθαρρυντικές οδηγίες, οι οποίες λαμβάνουν υπόψη τόσο τα ενδιαφέροντα, όσο και τους σκοπούς των παιδιών.

Ένας άλλος παράγοντας επιτυχίας των σκοπών του νηπιαγωγείου είναι οι επιδράσεις στις σχέσεις ανάμεσα στους συνομηλίκους. Ο αριθμός των νηπίων, η σύσταση και η δομή της ομάδας, οι καθορισμένες ενασχολήσεις και ο διαθέσιμος χώρος, τόσο μέσα όσο και έξω από την αίθουσα, φαίνεται να παίζουν αποφασιστικό ρόλο στις μεταξύ νηπίων σχέσεις. Στα μονοθέσια νηπιαγωγεία, όπου φοιτούν νήπια δύο διαφορετικών ηλικιών, τα μικρότερα παιδιά δείχνουν μια πλούσια σε φαντασία συμπεριφορά, ενώ τα μεγαλύτερα παρουσιάζουν περισσότερη φροντίδα για τα μικρότερα. Αντίθετα, όταν τα μικρά παιδιά αποτελούν ξεχωριστή ομάδα, δεν παρουσιάζουν τον ίδιο βαθμό φαντασίας και τα μεγαλύτερα στην ίδια περίπτωση είναι περισσότερο ανταγωνιστικά και εμφανίζουν τάσεις επιθετικότητας. Οι ομάδες συνομηλίκων μπορούν με κατάλληλη διαπαιδαγωγική καθοδήγηση να τροποποιήσουν ανεπιθύμητες συμπεριφορές μελών της ομάδας.

Ακόμα, στους παράγοντες τους οποίους εξετάζουμε περιλαμβάνονται οι επιδράσεις των προσωπικών χαρακτηριστικών εμπειριών του κάθε νηπίου. Για παράδειγμα αναφέρουμε ότι τα παιδιά που προέρχονται από δημοκρατικές και φιλελεύθερες οικογένειες, παρουσιάζουν σε μεγαλύτερο βαθμό αυτασφάλεια, ενεργητικότερη και περισσότερο ελεύθερη συμμετοχή στις ενασχολήσεις του νηπιαγωγείου και δημιουργικότερη συμπεριφορά σε σύγκριση με νήπια παραμελημένων ή αυστηρών οικογενειών. Εκτός αυτού οι διαφορετικές γλωσσικές επαφές γονέων-νηπίων δημιουργούν διαφοροποιημένο γλωσσικό υπόβαθρο, το οποίο προσδιορίζει το επίπεδο της ομαδικής κατάστασης και το βαθμό ικανότητας για συνεννόηση με τους συνομηλίκους.

Τόσο στα παιδιά που έχουν λίγες σχέσεις με τους γονείς τους όσο και σε εκείνα που ξεπερνούν ακόμη και τις κανονικές, το νηπιαγωγείο εκπληρώνει αρκετά σημαντική κοινωνικοποιητική λειτουργία. Από τα παραπάνω γίνεται φανερό ότι υπάρχει μια ομάδα από παράγοντες που επηρεάζουν τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης στο νηπιαγωγείο, προϋποθέσεις που προκαλούν προβλήματα και διευκολύνουν, δυσκολεύουν ή κάνουν προβληματική τη συνεργασία.

Μορφωτικές λειτουργίες του νηπιαγωγείου

Πρώιμες είναι οι διαπιστώσεις ότι το σπίτι και γενικότερα το οικογενειακό περιβάλλον δεν είναι σε θέση να προσφέρει επαρκή και αποτελεσματική αγωγή στο παιδί. Αυτός είναι ένας από τους λόγους που έγινε η ανάθεσή της στο νηπιαγωγείο. Οι μορφωτικές λειτουργίες του νηπιαγωγείου δυναμώνουν και προωθούν τη διαδικασία της κοινωνικοποίησης. Βέβαια, όλες οι μορφωτικές προσφορές δεν έχουν την ίδια σημασία για όλα τα παιδιά. Το διαφοροποιημένο κοινωνικό περιβάλλον από το οποίο προέρχονται τα νήπια, καθώς και το διάφορο ατομικό δυναμικό τους, δικαιολογούν τη διάκριση ανάμεσα σε μια γενική και μια συμψηφιστική προώθηση των ικανοτήτων τους.

Και στις δυο περιπτώσεις το νηπιαγωγείο αναλαμβάνει την υποχρέωση την οποία αδυνατεί να εκπληρώσει η οικογένεια. Για να είναι γόνιμη η προσφορά του νηπιαγωγείου, πρέπει να

συνδέονται οι μορφωτικές διαδικασίες με την αναπτυξιακή και τη μορφωτική ιστορία του κάθε παιδιού. Αυτό δε σημαίνει ότι θα πρέπει να εκπονηθούν ειδικά μορφωτικά προγράμματα για κάθε παιδί ή κάθε ομάδα, αλλά ότι θα πρέπει να εξατομικευτούν οι μορφωτικές βοήθειες.

Πολλές είναι οι μορφωτικές λειτουργίες του νηπιαγωγείου. Πρώτα απ' όλα η ικανότητα προσανατολισμού στο χώρο και το χρόνο. Η ικανότητα προσανατολισμού στο χρόνο αποκτιέται με τη συνειδητοποίηση του χθές - σήμερα - αύριο, τον υπολογισμό χρονικών διαστημάτων της ημέρας, την αναγνώριση των εποχών του έτους και φυσικά με την αναγνώριση της ώρας. Προσανατολισμός στο χώρο σημαίνει την ικανότητα που πρέπει να αποκτήσει το παιδί να προσανατολίζεται σωστά, να εκτιμήσει αποστάσεις μέσα στο νηπιαγωγείο με την εξοικείωση με τους χώρους και τα διάφορα αντικείμενα. Στο δρόμο για το νηπιαγωγείο το παιδί μαθαίνει να εντυπώνει χαρακτηριστικά σημεία προσανατολισμού και να τα αναγνωρίζει στη γειτονιά, στο χωριό ή στην πόλη την οποία διαμένει. Σημαντικό ρόλο στην απρόσκοπτη και σωστή αγωγή των νηπίων παίζει ο σωστά διαμορφωμένος εσωτερικός χώρος. Ειδικότερα ως προς τη λειτουργική διευθέτηση του εσωτερικού χώρου, οι κατάλληλα διαμορφωμένες γωνιές δραστηριοτήτων πρέπει να ευνοούν την ανάπτυξη της αυτονομίας, της υπευθυνότητας, της δημιουργικότητας, της αισθητικής αντίληψης, του σεβασμού του άλλου και του περιβάλλοντος.

Παράλληλα με την άσκηση της συγκέντρωσης προσοχής του νηπίου, το νηπιαγωγείο ενδιαφέρεται και για την ανάπτυξη της αντιληπτικής του ικανότητας με την άσκηση και στοχεύει

στο να φτάσουν οι παιδικές αισθήσεις από συμπλεκτικές σε διαιρετικές αντιλήψεις. Κατάλληλες για το σκοπό αυτό είναι οι ασκήσεις εκείνες που αποβλέπουν στη διάκριση μορφών, ήχων, τόνων, θερμοκρασίας, διαφορές μεγεθών, βάρους, βαθμών σκληρότητας και στην εξωτερική συμπεριφορά άλλων ανθρώπων, όπως μιμητική, χειρονομίες, προσποίηση κλπ. Το νηπιαγωγείο θα μάθει στο παιδί να συγκεντρώνει την πληροφορία,

να την αναλύει, να περνάει από το γεγονός στην παράσταση και, όταν επιτρέπουν οι ικανότητές του, να ενεργεί με κώδικες, οι οποίοι αντικαθιστούν την πραγματικότητα.

Πέρα από αυτά το νήπιο πρέπει να μάθει να εξουσιάζει το σώμα του. Αυτό θα το πετύχει με την άσκηση μηχανικών λειτουργιών. Αποφασιστικής σημασίας για την άσκηση της ικανότητας του σωματικού μηχανισμού είναι η γυμναστική, ο χορός, η παντομίμα και φυσικά το παιχνίδι. Οι ασκήσεις αυτές αποβλέπουν στο να μάθει το παιδί να διευθύνει τις κινήσεις του και να φτάσει στη σκόπιμη πράξη. Είναι γνωστό ότι η γλώσσα και η γνώση αλληλοεπηρεάζονται και αλληλοεξαρτώνται. Για την προώθηση της γλωσσικής και της γνωστικής ικανότητας προσφέρονται παιχνίδια όλων των ειδών, όπως παιχνίδια ρόλων, ταξινόμησης, θεάτρου και σκέψης.

Τέλος, το νηπιαγωγείο έχει υποχρέωση να προσαρμόζει τις δραστηριότητές του προς τους σκοπούς της προσχολικής αγωγής και να εναρμονίζεται προς την ατομική βοήθεια κάθε νηπίου,

με σκοπό να πετύχει σε όλα τα παιδιά ίδιο επίπεδο απόδοσης, χωρίς πίεση και εξαναγκασμό. Η ευνοϊκότερη προαγωγή των ικανοτήτων του νήπιου πραγματοποιείται, όταν η διαδικασία μάθησης βρίσκεται σε στενή σχέση με το περιβάλλον και τα ενδιαφέροντα του νήπιου. Πέρα από αυτό τόσο η ατομική παιδική στάση και η αναπτυξιακή του κατάσταση όσο και οι ανάγκες της παιδικής ζωής γενικότερα πρέπει να αντιμετωπίζονται σοβαρά. Η μάθηση στην προσχολική ηλικία έχει το μεγάλο πλεονέκτημα ότι το παιδί μπορεί να κατακτήσει όλους τους μορφωτικούς στόχους με το παιχνίδι. Αυτό πρέπει να το εκμεταλλεύεται το νηπιαγωγείο και σε αυτό να βασίζεται. Ωστόσο, βασική προϋπόθεση για την επιτυχή μάθηση μέσω των δραστηριοτήτων αποτελεί η ύπαρξη κινήτρων τόσο για μάθηση όσο και για συνεργασία.

Συμπερασματικά, μπορούμε να πούμε ότι το μορφωτικό έργο του νηπιαγωγείου συνίσταται στην πολυπλοκότερη σωματική, κινητική, πνευματική, γλωσσική, συναισθηματική, κοινωνική, ηθική κλπ. ανάπτυξη του νήπιου και γενικότερα στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας και της συμπεριφοράς και στην ικανοποίηση όλων των αναγκών του.

Προβλήματα συνεργασίας οικογένειας και νηπιαγωγείου

Η αγωγή είναι έργο συνολικό, στο οποίο εκτός από τον παιδαγωγό και τον παιδευόμενο, ιδιαίτερα στην προσχολική ηλικία, επιδρούν αποφασιστικά οι γονείς. Αυτό είναι φυσική συνέπεια, επειδή τα κύρια περιβάλλοντα του νηπίου είναι η οικογένεια και το νηπιαγωγείο, θεσμοί οι οποίοι έχουν κοινό στόχο: τη διαπαιδαγώγηση και την προετοιμασία του μελλοντικού πολίτη. Έτσι δημιουργείται η συνεργατική αναγκαιότητα οικογένειας και νηπιαγωγείου, ώστε εργασία στο νηπιαγωγείο να σημαίνει συγχρόνως εργασία με τα νήπια και εργασία με τους γονείς.

Η συνεργασία ανάμεσα στο νηπιαγωγείο και την οικογένεια, δεν είναι μόνο αναγκαία για την εξασφάλιση της «αρχής της συνέχειας» των εμπειριών και των μαθησιακών διαδικασιών, αλλά έχει και νομικό έρεισμα. Είναι πολύ σημαντικό και οι δυο μορφωτικές κοινότητες, οικογένεια και νηπιαγωγείο, να έχουν φτάσει στο σημείο να γνωρίζουν και να αναγνωρίζουν τα δικά τους αλλά και τα ειδικά τους ελλείμματα και να επινοούν στρατηγικές, ώστε, περιορίζοντας στο ελάχιστον τις μεταξύ τους συγκρούσεις να συμβιβάζονται για χάρη των νηπίων. Επίσης, θα συμφωνούσαν σχεδόν όλοι ότι τα παιδιά καταλήγουν σε αντιφατικές καταστάσεις, όταν το οικογενειακό περιβάλλον και το νηπιαγωγείο ακολουθούν διαφορετικούς εκπαιδευτικούς στόχους.

Όχι πολύ σπάνια ακούγονται παράπονα από τους εκπαιδευτικούς ότι οι γονείς, παραγνωρίζοντας το ρόλο τους, επεμβαίνουν σε θέματα αρμοδιότητας του σχολείου. Αυτό δεν πρέπει να μας παραξενεύει. Είναι επόμενο, αν λάβει κανείς υπόψη του ότι στο σύνολο των γονέων θα υπάρχει πάντα ένας αριθμός, συνήθως μικρός, ο οποίος είτε δεν μπορεί να καταλάβει το έργο του Εκπαιδευτικού Ιδρύματος, όποιο κι αν είναι αυτό, είτε δε θέλει. Ο εκπαιδευτικός δεν πρέπει να αποθαρρύνεται ούτε να θεώρει την κριτική από τους γονείς ως έλεγχο και κηδεμονία από την πλευρά των γονέων.

Η αντιπολιτευτική σχέση ανάμεσα στο νηπιαγωγείο και την οικογένεια είναι καταστροφική, όταν μάλιστα αναλογιστεί κανείς και το γεγονός ότι η φοίτηση των νηπίων είναι προαιρετική και

εξαρτάται από τη θέληση των γονέων. Τα περισσότερα προβλήματα στη συνεργασία οικογένειας - νηπιαγωγείου έχουν την αιτία τους στο ότι οι γονείς δε συνειδητοποίησαν το σκοπό και το ρόλο του νηπιαγωγείου και είτε έχουν μεγάλες απαιτήσεις και προσδοκίες από αυτό, ιδιαίτερα γονείς των μεσαίων κοινωνικών στρωμάτων, οι οποίοι πολλές φορές περιμένουν να διδάξει το νηπιαγωγείο γραφή και ανάγνωση, είτε ο νηπιαγωγός δε φρόντισε να κάνει σωστή ενημέρωση.

Δεν είναι βέβαια, λίγες κι εκείνες οι περιπτώσεις, όπου οι γονείς παρεξηγούν το ρόλο τους και επεμβαίνουν στις αρμοδιότητες και τα καθήκοντα του νηπιαγωγού. Αφήνουμε φυσικά τις περιπτώσεις εκείνες, όπου τα προβλήματα οφείλονται σε πλημμέλεια ή σε αδέξιο χειρισμό του νηπιαγωγού. Ακόμη πρέπει να τονίσουμε ότι οι γονείς των νηπίων δεν είναι σήμερα παθητικοί καταναλωτές των εκπαιδευτικών υπηρεσιών, αλλά αρκετά πληροφορημένοι για τη σπουδαιότητα των πρώτων εμπειριών στην ανάπτυξη των παιδιών τους.

Πρωταρχικό ρόλο στη συνεργασία οικογένειας - νηπιαγωγείου παίζει ο διάλογος, η επικοινωνιακή πρακτική, το πληροφοριακό στοιχείο και γενικότερα η συμμετοχή των γονέων στη λύση των προβλημάτων που παρουσιάζονται. Η επαφή πρέπει να αρχίζει πριν από την είσοδο του νηπίου στο νηπιαγωγείο και να συνεχίζεται σε όλη τη διάρκεια της φοίτησής του. Η επιδίωξη της συνεργασίας και του διαλόγου από το νηπιαγωγό προϋποθέτει νηπιαγωγό καλά καταρτισμένο, επαγγελματία, επιδέξιο και να αντέχει σε κριτική. Ωστόσο, όσο και αν ο νηπιαγωγός αποτελεί από τη δική του πλευρά το «κλειδί» για το ξεπέρασμα των προβλημάτων που εξετάζουμε, συνεργασία σημαίνει θέληση και των δυο μερών, αλληλοκατανόηση και αλληλοβοήθεια. Το στοιχείο της κατανόησης από τους γονείς παρατηρείται σε εκείνες τις περιπτώσεις, όπου με δική τους πρωτοβουλία δημιουργείται νηπιαγωγείο και όχι στον ίδιο βαθμό όταν οι γονείς εμπιστεύονται τα παιδιά τους σε ένα νηπιαγωγείο που υπάρχει και λειτουργεί από καιρό.

Η επικοινωνία του νηπιαγωγού με τους γονείς μπορεί να γίνει με διάφορους τρόπους συνεργασίας είτε ως μονόδρομη σχέση είτε ως αμφίδρομη σχέση, π.χ. με επιστολές ή κοινές συναντήσεις-συνελεύσεις γονέων-νηπιαγωγών, οι οποίες αποτελούν και τον καλύτερο τρόπο επικοινωνίας. Η πρώτη γνωριμία νηπιαγωγού - γονέων και οι εντυπώσεις που αποκομίζει κανείς από την πρώτη συνάντηση, πριν ακόμη το νήπιο επισκεφτεί το νηπιαγωγείο, είναι πολλές φορές αποφασιστικές για την εξέλιξη της μετέπειτα συνεργασίας. Η στάση του νηπιαγωγού απέναντι στους γονείς, τόσο στις πρώτες συναντήσεις όσο και σε κάθε επικοινωνία, είναι καθοριστική για το βαθμό της συνεργασίας. Χρειάζεται κατανόηση, σωστή συμπεριφορά, ειλικρίνεια και αποφυγή εριστικής διάθεσης, ώστε ο νηπιαγωγός να αποκτήσει την εμπιστοσύνη των γονέων, που αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση καλής συνεργασίας. Με άλλα λόγια η προσωπικότητα του νηπιαγωγού επαγγελματία παίζει καθοριστικό ρόλο στην επικοινωνιακή πρακτική.

Πέρα από τις προγραμματιστές συναντήσεις και τις προσωπικές συζητήσεις, που στρέφονται κυρίως γύρω από το πρόβλημα καθενός νηπίου ξεχωριστά και θα βοηθήσουν στην επίλυσή του, δυνατότητα συνεργασίας δίνουν οι προγραμματισμένες συγκεντρώσεις, όπου συζητούνται θέματα λειτουργίας του νηπιαγωγείου και αφορούν όλους τους γονείς. Σ' αυτές τις περιπτώσεις, ο νηπιαγωγός πρέπει να είναι προετοιμασμένος καλά για τα θέματα που θα

συζητηθούν. Με τη συνεργασία νηπιαγωγού - γονέων και των γονέων μεταξύ τους θα λυθούν διάφορα προβλήματα και θα γίνει η επιλογή του διδακτικού υλικού, των παιχνιδιών κλπ.

Η ανάπτυξη της προσχολικής αγωγής αποτελεί μαρτυρία προόδου και βεβαιότητα ότι όλα τα παιδιά κάνουν το καλύτερο ξεκίνημα στη ζωή. Το νηπιαγωγείο θα διευρύνει τις εμπειρίες που απέκτησαν τα νήπια από το οικογενειακό περιβάλλον, δηλαδή θα συμπληρώσει την οικογενειακή αγωγή. Για να επιτευχτεί αυτό δεν αρκεί η ευκαιριακή συνεργασία ή η διατήρηση της σε θεωρητικό επίπεδο. Απαιτείται κοινή προσπάθεια, η οποία εξασφαλίζεται με την ενεργητική συμμετοχή των γονέων σε όλες τις δραστηριότητες του νηπιαγωγείου. Με τη συνεργασία αποφεύγονται οι τριβές και οι αντιθέσεις στις σχέσεις οικογένειας - νηπιαγωγείου, οι οποίες δηλητηριάζουν την ατμόσφαιρα, δημιουργούν βαρύ και ακατάλληλο παιδευτικό κλίμα και γενικά δυσχεραίνουν το έργο του νηπιαγωγού. Η συνεργασία αποβαίνει ωφέλιμη αλλά και συμφέρουσα για τους γονείς και τους νηπιαγωγούς και αποτελεί προϋπόθεση επίτευξης του κοινού σκοπού.

Παιδική Επιθετικότητα

Εισαγωγή:

Ο θυμός είναι ένα αίσθημα, το οποίο διακατέχει το βρέφος από τους πρώτους μήνες της ζωής του και μέσω αυτού προσπαθεί να ικανοποιήσει τις ανάγκες του. Παίρνει μορφή μέσα από το κλάμα, τις φωνές, το έντονο χοροπηδητό, το κράτημα της αναπνοής, τα ξεφωνητά, τα χτυπήματα στο πάτωμα, το κοκκάλωμα του σώματος. Αργότερα εμφανίζεται η εχθρική-εκδικητική συμπεριφορά που στόχο έχει να προκαλέσει πόνο και βλάβη σε κάποιο άλλο πρόσωπο. Η συμπεριφορά αυτή συχνά περιλαμβάνει συμπεριφορές όπως το πέταγμα αντικειμένων, τα τσιμπήματα, τα δαγκώματα, τα χτυπήματα, τις βρισιές όταν δεν ικανοποιούνται οι επιθυμίες του παιδιού.

Κατά το δεύτερο και τρίτο έτος της ηλικίας είναι πιθανό η επιθετικότητα να στραφεί προς τους γονείς ενώ από το τέταρτο έτος προς το σχολικό περιβάλλον (δασκάλους, συμμαθητές). Η επιθετική συμπεριφορά σχετίζεται με το φύλο του παιδιού, καθώς μελέτες υποστηρίζουν ότι τα αγόρια παρουσιάζουν μεγαλύτερη επιθετικότητα από τα κορίτσια. Η επιθετική συμπεριφορά παρουσιάζει μία κορύφωση στο δεύτερο έτος της ηλικίας του παιδιού ενώ σταδιακά μειώνεται. Ο λόγος για την αύξηση της επιθετικότητας σε αυτή την ηλικία είναι η αδυναμία του παιδιού «να περιμένει υπομονετικά», «να ζητήσει ευγενικά», με άλλα λόγια να κατανοήσει τις κοινωνικά αποδεκτές συμπεριφορές, διότι αυτές έρχονται σε σύγκρουση με τις έντονες απαιτήσεις και τα «θέλω» που αποζητούν άμεση ικανοποίηση.

Η πλειοψηφία των μικρών τρίχρονων και τετράχρονων παιδιών δεν έχει πλήρη συνείδηση

για τις συνέπειες των πράξεών τους. Σε ένα υπερπροστατευτικό οικογενειακό περιβάλλον όπου τους υποδεικνύεται συνέχεια τι να κάνουν, τι να πουν, που να πάνε και γενικά πως να συμπεριφερθούν είναι απόλυτα αναμενόμενο ότι αυτά θα αναζητήσουν κάποιο τρόπο για

να εκφράσουν την ανεξαρτησία τους και να κάνουν εμφανή την παρουσία τους.

Αίτια:

1. Η παιδική επιθετικότητα ως εγγενής βιολογική ορμή (Freud, Lorenz): σύμφωνα με αυτή τη θεωρία η επιθετική συμπεριφορά είναι ο τρόπος που το παιδί αντιμετωπίζει τον κίνδυνο και κατ' επέκταση ενεργεί με στόχο την επιβίωσή του.
2. Η παιδική επιθετικότητα ως προϊόν μάθησης (Bandura, Walters): σύμφωνα με αυτή τη θεωρία το παιδί παρατηρεί την επιθετική συμπεριφορά των γύρω του (γονείς, εκπαιδευτικοί, φίλοι) και στη συνέχεια μιμείται τη συγκεκριμένη συμπεριφορά (μίμηση προτύπου). Σημαντικός επιπρόσθετος παράγοντας σε αυτή τη θεωρία είναι η τηλεόραση. Η τηλεόραση αποτελεί ένα μέσο που προσφέρει χιλιάδες σκηνές βίας στα παιδιά και τους εφήβους. Στα παιδιά ηλικίας κάτω των 8 ετών η παρακολούθηση εικόνων επιθετικότητας και βίας είναι εξαιρετικά ζημιογόνα. Τα παιδιά είναι ευάλωτοι θεατές και δεν μπορούν να διακρίνουν τη διαφορά μεταξύ της εικόνας και της πραγματικότητας θεωρώντας τις βίαιες πράξεις αληθινές με κίνδυνο ψυχολογικού τραύματος. Η τηλεόραση δεν δείχνει τις συνέπειες των βίαιων πράξεων (ταινίες, cartoon, παιχνίδια video) και κατ' επέκταση στο παιδί δημιουργείται η εντύπωση ότι η βία είναι πράξη ατιμώρητη χωρίς επιπτώσεις. Σημαντικές έρευνες έχουν καταλήξει ότι η τηλεοπτική βία είναι υπεύθυνη για τα παρακάτω:
 - Εκμάθηση επιθετικής νοοτροπίας και συμπεριφοράς
 - Απευαισθητοποίηση στις βίαιες πράξεις και συμπεριφορές
 - Ανάπτυξη φόβου για τον κόσμο γύρω τους
3. Η παιδική επιθετικότητα ως προϊόν αλληλεπίδρασης των παραγόντων του περιβάλλοντος και των προσωπικών χαρακτηριστικών του παιδιού-εφήβου. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία κάποια παιδιά είναι πιθανό λόγω χαρακτήρα να έχουν τάση επιθετικής συμπεριφοράς. Οι παράγοντες που επιδρούν γύρω τους (οικογένεια, φίλοι, συμμαθητές) μπορούν με τη δική τους συμπεριφορά αντίστοιχα να προτρέπουν ή να αποδοκιμάζουν την επιθετικότητα.

Ποιοί γονείς έχουν επιθετικά παιδιά:

1. Όσοι χρησιμοποιούν αυστηρές τιμωρίες. Αυτό συμβαίνει γιατί η τιμωρία προκαλεί έντονη θυμική αναστάτωση στο παιδί με αποτέλεσμα να του προκαλείται μεγαλύτερη επιθετικότητα.
2. Όσοι είναι οι ίδιοι επιθετικοί γονείς αφού αποτελούν πρότυπο για μίμηση. Το παιδί εκδηλώνει περισσότερη επιθετικότητα μιμούμενο τις επιθετικές ενέργειες του τιμωρητικού γονέα.
3. Όσοι δείχνουν τεράστια ανοχή στην επιθετικότητα του παιδιού με το να το αφήνουν τελείως ελεύθερο να εκφράζει τις επιθετικές του διαθέσεις. Οι γονείς θα πρέπει να

αποτρέπουν τη δημιουργία εκρηκτικών καταστάσεων και όταν αυτές εκδηλωθούν να προσπαθούν να καθησυχάσουν και να επαναφέρουν το παιδί τους γρήγορα στην τάξη και στην ηρεμία.

Τα κύρια άμεσα περιβαλλοντικά αίτια που διεγείρουν επιθετικές συμπεριφορές είναι:

Όσον αφορά την επιθετική συμπεριφορά στο σπίτι:

- Συγκρούσεις για θέματα καθημερινής φροντίδας του παιδιού (άρνηση για διάβασμα, για φαγητό, προσωπική υγιεινή).
- Συγκρούσεις σχετιζόμενες με απαγορευτικές εντολές γονέων (υπερβολικές στερήσεις και απαγορεύσεις, τα συνεχή «μη» και «όχι» είναι πιθανό να προκαλέσουν αναστάτωση).
- Προβλήματα στις διαπροσωπικές σχέσεις γονέων παιδιών (παιδιά που είναι «ατίθασα, ζωηρά» εξ ιδιοσυγκρασίας).
- Κριτική συμπεριφορά ως προς τις επιδόσεις των παιδιών (παραμέληση, απόρριψη).
- Επιβολή σωματικής τιμωρίας (μέσω μίμησης προτύπου μαθαίνουν τα παιδιά σαν τρόπο επίλυσης των προβλημάτων τη βία).
- Οποιαδήποτε μορφή κακοποίησης.

Όσον αφορά την επιθετική συμπεριφορά στο σχολείο:

- Αλληλεπίδραση παιδιών (κάποιο παιδί μπορεί να δικαιολογεί την επιθετικότητά του διότι δέχεται κοροϊδία από τα υπόλοιπα παιδιά).
- Αρνητικά συναισθήματα (άγχος, πίεση, ανησυχία) που βιώνουν τα παιδιά σε σχέση με το πρόγραμμα και τον τρόπο λειτουργίας του σχολείου.
- Διαπαιδαγώγηση του παιδιού από το σπίτι (η επιθετική συμπεριφορά υποστηρίζεται από τους γονείς σαν μέθοδος αντιμετώπισης των συγκρούσεων στο σχολείο).
- Τα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (προβολή αρνητικών κοινωνικών προτύπων).

Ενδεικτικές συμβουλές:

- Αντιμετώπιση και αντίληψη της έννοιας της επιθετικότητας ως ένα φυσιολογικό μέρος της διαδικασίας της κοινωνικοποίησης του παιδιού.
- Αποφυγή της σωματικής τιμωρίας και ενθάρρυνση του διαλόγου για κατανόηση των συνεπειών των πράξεων του παιδιού.
- Έλεγχος των προγραμμάτων της τηλεόρασης που παρακολουθούν τα μικρά παιδιά.
- Προσπάθεια για διατήρηση κλίματος ισορροπίας, δημοκρατίας, και ασφάλειας μέσα στην οικογένεια.
- Σε περίπτωση που η βίαιη συμπεριφορά του παιδιού παραβιάζει τους κοινωνικούς κανόνες που αντιστοιχούν σε κάθε ηλικιακό στάδιο, είναι πιο σοβαρή από τις συνήθεις αταξίες των

παιδιών ανά ηλικία και εάν επαναλαμβάνεται για μεγάλο χρονικό διάστημα είναι πιθανό να σχετίζεται με διαταραχή συμπεριφοράς. Για την αντιμετώπιση των διαταραχών συμπεριφοράς απαιτείται θεραπευτική προσέγγιση από ειδικό ως προς το παιδί, τους γονείς και συχνά το σχολικό πλαίσιο.

- Αποδοχή των συναισθημάτων - όχι των πράξεων του παιδιού.
- Έπαινος της καλής συμπεριφοράς.
- Να δίνονται στο παιδί να διαβάζει παιδικά βιβλία που απευθύνονται στο θέμα της παιδικής επιθετικότητας, έτσι ώστε το παιδί να καταλάβει, μέσα από απλές ιστορίες, πόσο λάθος είναι αυτή η συμπεριφορά και πόσο μπορεί να πληγώσει κάποιον.

Γιατί το παιδί συνηθίζει να λέει ψέματα;

Εισαγωγή:

Πολύ συχνά τα παιδιά διαμαρτύρονται και επιμένουν ότι δεν είπαν ψέματα. Λένε απίθανες ιστορίες και δείχνουν να τις πιστεύουν. Το γεγονός αυτό ανησυχεί τους γονείς. Αναρωτιούνται για το παιδί τους μήπως τελικά όντως πιστεύει τα όσα λέει, μήπως είναι μυθομανής, μήπως αργότερα αντιμετωπίσει πρόβλημα στη ζωή του με τόσα ψέματα που λέει. Πραγματικά είναι δύσκολο για ένα παιδί να ξεχωρίσει πότε πρέπει να λέει αλήθεια και πότε ψέματα.

Τα παιδιά μέχρι τα τέσσερά τους χρόνια είναι πολύ δύσκολο να ξεχωρίσουν το πραγματικό από το φανταστικό. Σε αυτή την ηλικία αρχίζουν να καταλαβαίνουν την διαφορά. Ωστόσο, μπορεί να περάσουν χρόνια μέχρι να είναι σε θέση να ξεχωρίζουν με σιγουριά το πραγματικό από το φανταστικό. Το ψέμα για αυτά είναι μια στρατηγική για να προστατευτούν. Αυτή η στρατηγική σε μεγάλο βαθμό εγκαταλείπεται, καθώς το παιδί αποκτά περισσότερη αυτοπεποίθηση και δύναμη. Μέχρι αυτό το σημείο το ψέμα αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ανάπτυξης του παιδιού.

Ο στόχος όταν προσπαθούμε να αντιμετωπίσουμε τα ψέματα των μικρών παιδιών θα έπρεπε να είναι όχι η τιμωρία, αλλά το να τους διδάξουμε τη διαφορά μεταξύ φαντασίας και ψέματος και να τα βοηθήσουμε να καταλάβουν γιατί είναι σημαντικό να λένε την αλήθεια.

Λόγοι που το παιδί λέει ψέματα:

- Το παιδί λέει ψέματα για να αναπληρώσει πραγματικές ή φανταστικές ατέλειές του.
- για να ξεφύγει από κάποια δυσκολία στις σχέσεις του με τους άλλους.
- Λέει ψέματα για να αποτρέψει τις συνέπειες των πράξεών του.
- Ο φόβος της απόρριψης, ο φόβος για την ασφάλεια ή τη σωματική και ψυχική τους ακεραιότητα, ο φόβος για τα συναισθήματά τους και τις ψυχολογικές διεργασίες, ο φόβος της τιμωρίας, κ.ά.

- Σε ακραίες περιπτώσεις, το ψέμα προκύπτει από εξαναγκασμό του παιδιού από το γονιό ή άλλον ενήλικο. Και σ' αυτή την περίπτωση φυσικά, το βαθύτερο κίνητρο είναι ο φόβος μήπως χάσει την αγάπη του ενήλικου ή μήπως κινδυνεύσει απ' αυτόν.
- Οι υπερβολικές προσδοκίες των γονιών από τα παιδιά, διαρκής επίκριση, γελοιοποίηση, αυταρχικότητα, αναζήτηση της τελειότητας, είναι πολύ πιθανό να οδηγήσουν ένα παιδί να καταφύγει στο ψέμα, ώστε να μη "χάσει" την αγάπη και την αποδοχή των γονιών, να μην τιμωρηθεί και με κάποιο τρόπο -όσο και να ακούγεται παράδοξο- να διατηρήσει την ψυχική του υγεία.

Τι πρέπει να κάνουν οι γονείς:

- Το πρώτο που οφείλουν να κάνουν είναι να είναι οι ίδιοι ειλικρινείς.
- Να μην πανικοβάλλονται όταν το παιδί λέει ψέματα. Και κυρίως να αποφεύγουν τις φωνές, τις προσβλητικές εκφράσεις και τις τιμωρίες.
- Να του δείξουν εμπιστοσύνη και να το πείσουν πως, όταν λέει την αλήθεια, δεν έχει να φοβηθεί τίποτα. Είναι καλό να ξέρει ότι μπορεί να τους μιλήσει για οτιδήποτε, χωρίς να φοβάται ότι θα θυμώσουν και θα το τιμωρήσουν.
- Το παιδί δεν πρέπει να καταλάβει ότι μπορεί να ξεφύγει με ένα ψέμα, γιατί είναι βέβαιο ότι θα καταφεύγει όλο και πιο συχνά σε αυτή την τακτική.
- Μην το αποκαλέσουν ποτέ «ψεύτη». Χωρίς να το καταλαβαίνει, θα οικειοποιηθεί τον τίτλο, με αποτέλεσμα να καταφεύγει στο ψέμα με την πρώτη ευκαιρία.
- Να επαινούν πάντα την ειλικρίνειά του και, όταν λέει την αλήθεια, να το επιβραβεύουν με ένα μεγάλο μπράβο.
- Να του δείξουν εμπιστοσύνη, ώστε να μη χρειάζεται να δικαιολογείται συνεχώς.

Συμβουλές για την ενθάρρυνση της ειλικρίνειας:

- Οι υπερβολικές ιστορίες που δείχνουν καυχησιολογία μπορεί να είναι ο τρόπος του παιδιού να πάρει τον θαυμασμό ή το σεβασμό από τους άλλους. Χρειάζεται επομένως οι γονείς να επαινούν περισσότερο το παιδί τους, ώστε να ενισχυθεί η αυτοεκτίμησή του.
- Να βεβαιωθούν οι γονείς ότι υπάρχουν σαφείς κανόνες σχετικά με το ποια συμπεριφορά είναι αποδεκτή στο σπίτι τους. Τα παιδιά είναι πιο πιθανό να συμπεριφέρονται μέσα σε αποδεκτά όρια, αν επιβάλλονται σαφείς κανόνες.
- Εάν το παιδί τους, τούς παραπλανά σκόπιμα, να ξέρει ότι αυτό που κάνει δεν είναι αποδεκτό. Να του εξηγήσουν λοιπόν, γιατί αυτό δεν είναι καλό και ότι μπορεί να μην είναι σε θέση να το εμπιστευτούν στο μέλλον. Στη συνέχεια, να χρησιμοποιήσουν τις κατάλληλες

συνέπειες για τη συμπεριφορά που οδήγησε στο ψέμα. Για παράδειγμα, αν το παιδί τους ζωγράφισε στον τοίχο, να το πάρουν μαζί για να τους βοηθήσει να το καθαρίσουν.

- Εάν το παιδί τους συνεχίζει να επιμένει στο να λέει ψέματα σκοπίμως, ίσως να πρέπει να του ενισχύσουν την ιδέα ότι αυτό δεν είναι αποδεκτό με τη χρήση κατάλληλης στρατηγικής πειθαρχίας. Αν εξηγήσουν στο παιδί τους τη συνέπεια, μπορεί να το βοηθήσουν να βγει από τη συνήθεια.
- Να δουν τι προκάλεσε την συμπεριφορά πίσω από το ψέμα. Εάν το παιδί τους είπε ψέματα για να τραβήξει τη προσοχή τους, να εξετάσουν πιο θετικούς τρόπους που θα μπορούσαν να τραβήξουν τη προσοχή τους. Αν είπε ψέματα για να πάρει κάτι που ήθελε - για παράδειγμα, καραμέλες από τη γιαγιά - να εξετάσουν ένα σύστημα ανταμοιβών. Μπορούν, επίσης να χρειαστεί να εξετάσουν το περιβάλλον για να το βοηθήσουν να αποφύγει καταστάσεις στις οποίες δεν νιώθει καλά.
- Να προσπαθήσουν, τέλος, να αποφύγουν να λένε το παιδί τους «είσαι ψεύτης/ψεύτρα». Τέτοια επισήμανση μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την αυτοεκτίμησή του. Ένας τρόπος για να αποθαρρύνουν τα παιδιά τους από τα ψέματα είναι να κάνουν ένα αστείο, ή να φουσκώσουν την αναληθή δήλωση.

Γιατί ορισμένα παιδιά κλέβουν;

- Για να τραβήξουν την προσοχή των άλλων όπως των γονιών, αν εκείνοι είναι υπερβολικά απασχολημένοι.
- Ως αντιστάθμισμα στην έλλειψη αγάπης ή προσοχής, όπως αν οι γονείς είναι αυστηροί.
- Επειδή το κάνουν και οι άλλοι συνομήλικοι, επιδιώκοντας έτσι να κερδίσουν τον θαυμασμό της παρέας τους.
- Από διάθεση για περιπέτεια ή από απερισκεψία, εφόσον επιθυμούν να αποκτήσουν όλο και περισσότερα από τα αγαθά με τα οποία τους βομβαρδίζει η σημερινή κοινωνική πραγματικότητα.
- Σπανιότατα υπάρχουν παιδιά με εγκεφαλικές βλάβες ή με ψυχογενή τάση για κλέψιμο.
- Το παιδί, ιδίως στην προσχολική ηλικία, δεν καταλαβαίνει επαρκώς την διάκριση του «έχω» και του «δεν έχω».

Τι πρέπει να κάνουν οι γονείς:

- Όταν αντιληφθούν ότι το παιδί τους έκλεψε, καλό είναι να του εξηγήσουν ήρεμα ότι δεν αφαιρούμε κάτι από τους άλλους χωρίς πρώτα να τους ρωτήσουμε, αποφεύγοντας να δώσουν συνέχεια ή έμφαση.
- Αν το χειριστούν σωστά, η πιθανότητα να ξαναπροσπαθήσει να κλέψει είναι μικρή.
- Αν το παιδί διαρκώς καταφεύγει σε αυτή την πράξη, είναι απαραίτητο να καταλάβουν για ποιο λόγο το κάνει και ενδεχομένως τι μήνυμα θέλει να τους περάσει.
- Είναι σημαντικό να βελτιώσουν την επαφή τους με το παιδί.

- Να του δείξουν εμπιστοσύνη.
- Να του μάθουν τρόπους αυτοελέγχου.
- Να του αναθέσουν πρωτοβουλίες και έτσι να ενισχύσουν την εικόνα που έχει για τον εαυτό του.
- Στα μεγαλύτερα παιδιά, με την κλοπή σχετίζεται και το χαρτζιλίκι, σε τι ύψος και με ποιες προϋποθέσεις δίνεται.

Τι πρέπει οπωσδήποτε να αποφεύγουν οι γονείς:

- Να το επικρίνουν μπροστά σε τρίτα πρόσωπα (παιδιά ή ενήλικες).
- Να του υιοθετούν την ταμπέλα του «κλέφτη».

Επίλογος

Στην παραπάνω ερευνητική εργασία, προσπαθήσαμε να αναλύσουμε κάποιες σημαντικές έννοιες για την προσχολική ηλικία του παιδιού. Προβληματιστήκαμε για την νοητική και την συναισθηματική του ανάπτυξη, που έχουν κυρίαρχο ρόλο για την σωστή διαμόρφωση του χαρακτήρα του νηπίου και την μετέπειτα ζωή του. Έπειτα, μελετήσαμε την παρουσία του νηπιαγωγού στη ζωή ενός παιδιού και κατά πόσο μπορεί να επηρεάσει την κοινωνική του ανάπτυξη και να το βοηθήσει να κοινωνικοποιηθεί με έναν υγιή και ομαλό τρόπο. Επιπρόσθετα, ασχοληθήκαμε με τους γονείς και τους τρόπους με τους οποίους μπορούν να διδάξουν στο παιδί τους σημαντικές έννοιες, όπως αυτές της συγγνώμης και της αγάπης, κι ακόμη τρόπους με τους οποίους θα καλλιεργήσουν στο παιδί την αυτοεκτίμησή του ώστε να μεγαλώσει έχοντας θετική εικόνα για τον εαυτό του. Και τέλος, συλλέξαμε πληροφορίες για κάποια <<προβλήματα>> που παρουσιάζονται σ' αυτή την ηλικία στα παιδιά, όπως αυτά της επιθετικής συμπεριφοράς και της κακής συνήθειας το παιδί να λέει ψέματα. Κατά τη διάρκεια της συνεργασίας μας, αντιμετωπίσαμε κάποιες δυσκολίες, όχι τόσο στην συνεργασία μας αλλά στην εύρεση κατάλληλου υλικού ώστε να ετοιμάσουμε μια ολοκληρωμένη εργασία, οι οποίες με την βοήθεια της καθηγήτριας μας, κ. Χαραλαμπίκη λύθηκαν εύκολα και γρήγορα. Έτσι λοιπόν, θα θέλαμε να την ευχαριστήσουμε για αυτήν την άψογη συνεργασία μας και τις όμορφες στιγμές που μοιραστήκαμε κατά τη διάρκεια του δεύτερου τετραμήνου.

Βιβλιογραφία

- ✓ <http://www.babyzone.gr/3-6-%CE%B5%CF%84%CF%8E%CE%BD/%CE%B3%CE%BD%CF%89%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%88%CF%85%CF%87%CE%BF%CE%BA%CE%BF%CE%B9%CE%BD%CF%89%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B1%CE%BD%CE%AC%CF%80%CF%84%CF%85%CE%BE%CE%B7-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%80%CE%B1%CE%B9%CE%B4%CE%B9%CE%BF%CF%8D-%CE%B1%CF%80%CF%8C-3-6-%CE%B5%CF%84%CF%8E%CE%BD>
- ✓ <http://www.parents-help.gr/%CF%84%CE%BF-%CF%80%CE%B5%CE%AF%CF%83%CE%BC%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CE%B9%CF%83%CF%87%CF%85%CF%81%CE%BF%CE%B3%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%BF%CF%83%CF%8D%CE%BD%CE%B7-%CF%83%CF%84%CE%B1-%CF%80%CE%B1%CE%B9/>
- ✓ https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%87%CE%BF%CE%BB%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%91%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%AE
- ✓ <http://anthaki.com/ygeia/psychologia/epithetikotita-stin-prosxoliki-ilikia/>
- ✓ <http://www.babyspace.gr/>
- ✓ <http://logotherapeia.eu/>
- ✓ <http://www.mother.gr/displayarticle.asp?articleId=3678>
- ✓ <http://www.entertv.gr/article/328053/pos-mathainoyn-ta-paidia-ti-syggnomi>
- ✓ <http://www.paidimag.gr/article/260287/den-8a-to-xanakano-->
- ✓ <http://www.mother.gr/displayarticle.asp?articleId=5048>
- ✓ <http://psixologia.medlook.gr/articles.php?id=264&type=1>
- ✓ http://www.mamakid.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=457:2010-08-17-11-13-26&catid=72:2010-07-23-09-32-56&Itemid=109
- ✓ <http://aqxos.gr/paidthetikotita/paidikiepithetikotita/#sthash.rFP7iPeR.dpuf>
- ✓ <http://aqxos.gr/paidiki-epithetikotita/paidikiepithetikotita/>
- ✓ <http://www.akappatou.gr/index.php/2010-10-13-12-28-05/2303-l-r191http://www.mama365.gr/11932/epithetikothta-sto-nhpio-antimetopiste-htyphmata-kai.html#sthash.KjX1iHKK.dpuf>
- ✓ <http://www.mama365.gr/11932/epithetikothta-sto-nhpio-antimetopiste-htyphmata-kai.html>
- ✓ ygeianews.gr
- ✓ http://paidikaiergotherapeia.blogspot.gr/2012/04/blog-post_05.html
- ✓ <http://www.rnews.gr/el/news.php?n=899>
- ✓ <http://www.kindykids.gr/parents/103-gonis-antimetopiste-psemata.html>
- ✓ <http://www.yeskid.gr/kosmos-paidioy/anaptyksi/ygeia-psychologia/paidi-poy-leei-psemata>
- ✓ Προσχολική Παιδαγωγική, Γεώργιος Δημ. Κιτσαράς (Αθήνα) σελ. 151-170
- ✓ Διαφορική Κοινωνικοποίηση, Κώστας Μ. Ζαχαρενάκης (Ηράκλειο) σελ. 96-99
- ✓ Οικογενειακή και Σχολική Αγωγή, Ιωάννης Δ. Ηλιόπουλος σελ. 99-106
- ✓ Η προσχολική αγωγή σήμερα, Άσπα Καράτζιου, άρθρο
- ✓ <http://www.parents.gr/forum/forumdisplay.php?f=61>